

WWW.UNI

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
Е
К
А
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СВЕСКА VII.

Сарајево, Јули 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консистоарија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Број 87 646.

РАСПИС НАТЈЕЧАЈА.

Почетком школске године ^{1895.}_{1896.} при-
миће се у сјемениште источно-православ-
ног богословског училишта у Рељеву
више питомаца из архидијецезе сарајевске
и митрополије херцеговачко-захумске и
тузланско зворничке.

Питомци добивају у сјеменишту бес-
платно стан, храму, одијело и наставу у
богословским предметима, осим тога, при
крају школске године размјерни путни
трошак за одлазак својим кућама преко
ферија.

За попуњење овијех мјеста расписује
се овијем натјечај, те се дотичне молбе-
нице имају управити преко дотичног
епархијалног митрополита на земаљску
владу, гдје најдаље до $\frac{1}{13}$ Августа о. г.

морају стигнути. Молитељи имају да до-
кажу:

- а) кренијем листом, да су источно-право-
славне вјере,
- б) школском свједочбом, да су свршили
са добрим успјехом осам разреда велике
гимназије, односно ако таквих моли-
теља не буде, најмање 5 разреда велике
гимназије, у опсегу Босне и Херцего-
вине односно Аустро-Угарске монархије,
- в) свједочанством надлежне политичке
власти, да су припадници Босне и
Херцеговине и да су беспријекорног
понашања и неожењени.
- г) љечничком свједочбом, да су тјелесно
и умно потпуно здрави.

Сарајево дне $\frac{23. \text{ јуна}}{5. \text{ јула}}$ 1895.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

(Наставак).

Неки су од апостола сами извршивали дело јеванђелиста, на пр. апостол Павле, чији живот представља неуморни рад мисионарских путовања; али били су и други јеванђелисти, осим апостола. Од њих су познати: Лука, Марко, Тимотеј, Тит, Трифон, Аполос, Сила (или Силуан), Епафрас и др. Они су пратили апостоле за време њихових мисионарских путовања, извршивали су њихове поруке, а кад што су и сами оснивали цркве.

Но ма да је служба јеванђелиста била изванредном, тим не мање није ишчезла без трага заједно с веком апостолским: елементи његови подражују битисати у цркви и свештенству, само у нешто измењеном облику. Свако ново навешћење Јеванђеља незнабожачком свету осећа потребу у овој служби (Рим. X, 14, 15). Она представља собом постепено кретање хришћанства у његовој спољашњој и унутрашњој борби с царством таме.

У црквеној историји Јевсевија (књ. Ш. гл. 37) налази се врло важно место, које баца неку светлост на дати предмет и показује нам, како је разумевао Јевсевије ову службу. У показаном месту говори се о неком Кодрату, који је живео за царовања Трајана, при крају првог века. Јевсевије назива Кодрата и остала слична му лица јеванђелистама и говори о њима следеће: „У то време многи од ученика, проникнути жарком љубави ка божанственој речи, пре свега испунили су заповест Спаситеља, раздавши своје имање сиромасима; по том оставивши своју домовину, дадоше се на пут и вршише службу јеванђелиста за оне, који

још нису били научени вери, при чему, заједно са величанственом ревношћу к проповеди Христа, даваше им уједно књиге св. Јеванђеља. Положивши основ вере у страном свету, поставивши друге пастирима и препоручивши им старање о новообраћенима, они су ишли у нови свет и новим народима, праћени милошћу и суделовањем Божјим. Св. Дух је чинио много чудеса преко њих тако, да су слушаоци од маха прве проповеди свом душом поверовали Бога, Творца свега света“. Ми видимо овде, да се дело јеванђелиста продужило; али о том говори Јевсевије, као о нечем таком, што је припадало само апостолској епохи распрострања и утврђења цркве. Кад је, по овом, можно говорити о продужењу дела јеванђелиста и у наше време, то није друкчије, као цигло помињући га неповређено у смислу мисионарске радности цркве, а не у смислу особите службе, при чему је друга дужност јеванђелиста, на име: устројење цркве у средини новопресвећених, постављање пастира и учитења за њих, — улази у круг општих дужности сталног свештенства.

Τὸς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους — ὅκμ̄ ж̄ пастыри њ̄ оучительи“ (Ефес. IV, 11). Пазвања су ова спојена уједно, као означавајући један и исти предмет. Свеза „καὶ“ овде је, као што се види, неразделива, изражујући разлику и везујући, спајајући слично. Мисао Апостола иде у набрајању различитих служба или даровања: „апостола“, „јеванђелиста“, „пророка“ и т. д.; и на крају, он спомиње пастире и

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

учитеље, спајајући их уједно, као да су идентична назвања, што се потврђује и изостављањем артикла уз *διδασκάλους*. Тако схваћају ово место блажени Августин и блаж. Јероним, а исто тако и многи од најновијих тумача. Сва се разлика овде, види се, своди на то, што име „пастир“ показује нарочито на административну страну службе, а у имену „учитељ“ разумева се страна чисто дидактична. Та околност, што у протумаченом месту имамо јединствени пример употребљавања речи *ποιμήν* у додатку само свештеничкој служби у цркви, потврђује мисао о идентитету овог назвања са *διδάσκαλος*. Обе ове службе предпостављају цркву већ основану, веру већ примљену и сачињавају стално свештенство у правилно организованом цркви. Они имају стално, одређено поље рада; цркве су биле остављене старању „пастира и учитеља“, и ове две службе састављају у ствари једну, коју ми називамо пастирском службом. Али прониклимо пажљивије у назвање „пастир“.

Ово дивно наименовање свештеничке службе долази од *ποιμαίνω* пасти, или чувати стадо и пре свега је име, које изражава прави карактер Христа, који је добри т. ј. истини Пастир. Оно је синонимно са именом „учитељ“ и показује на добре, сродне, миле и драге одношаје пастира и учитеља ка својој пастви; на његову љубав пастви, на задовољење од њега виших потреба њихове душе и срца; на његове више срдачне и духовне, него ли официјалне одношаје к њима. Најдревније сликање Спаситеља у хришћанској вештини, било је сликање пастира, који носи овцу на својим плећима, — знаменита је та околност, што се „Добри Пастир“ римских катакомба сликао у виду младића, показујући не

само на човјечију, него и на божанствену природу Христа, свагда остајући једним и истим, не старећи. Сликање сведено кругом, симолом је вечности и вечног живота, у ком су опасани, као у кругу вечно битне љубави, Пастир и Његово стадо. Овце и козе пасу и чувају се под надзором његовим, иду на звуке Његове лире или фруле и преносе се на Његовим плећима: Он је њихов божанствени Творац, Вођа, Утешитељ и Спаситељ.

Реч *ποιμήν* срета се такођер и у Старом Завету, где се она често придаје к Богу (на пр. у псал. XXIII), као истинитом Пастиру, који је учинио све, што изискује старање о насићењу и спасењу Свога народа. У идеји *ποιμήν* садржи се 1) пића, храћење: пастирем се назива онај, ко пита или наставља душе у божанственој истини; он је дужан хранити своје стадо слично чобанину; — 2) љубав или симпатија. Ову одличну црту идеје пастира ми можемо видети у одношајима међу чобанином и овцама у источним земљама: оне знају његов глас и иду за њим као да су на кобонцу привезане му својим најдубљим инстинктима и наклоностима. Истинити пастир, по овом, онај је, ко живи свагда са својим овцама и љуби их. Трећа црта истинитог пастира јесте — само пожртвовање. Источни чобани су кад што принуђени да жртвују свој живот и заиста га жртвују за своје овце. У овом начину оличава се самопрегоревајућа љубав Христа к људима. 4) Најпоследње, неопходним цртама пастирског рада односи се: бдење, обрана, вођење, управљање. Тако, Омир назива цареве „*ποίμενας λαῶν*“ (пастирима народа). Назвање ово представља природну, правилну власт предводити и управљати — у оном, коме се

оно придаје; у одношају ка свештенику оно означаје вођење или старешинство не само услед црквеног избора или шта више првенства у знањима, него много више услед духовног и нравственог права, кано припадајући ономе, ко је добио законити позив за распрострањење речи Божје и за руководство у духовном животу.

У самој ствари, ми држимо овај авторитет хришћанског пастира чисто духовним, нравственим авторитетом, као потпуно законити и природни утецај одређеног учитеља истине, који испуњава Богом установљену службу. И онај, ко испуни своју пастирску дужност часно, имаће свагда довољну силу и авторитет; ко пак тражи веће, тај открива у себи присутност другог, честољубивог начела. Ап. Павле у 2 Кор. 1, 24, говори: „не ѓкш шеладагичь кѣроу кашю;“ а ап. Петар, у првој својој посланици, учи пастире: „шанте еже ко каяь стадо Божие погѣщающе не нѣждю, но колю, и по Бозѣ: ниже неправеднии прѣвитки, но бѣурни: ни ѓкш шеладагичь прѣчтѣ, но образи кыкайте стадо“ (V, 3). Најпосле, та околност, што се једно те исто наименовање *ποιμήν* прилаже и Самом Христу, као глави цркве и ка његовом слузи, показује највиши истинити авторитет, припадајући сваком слузи цркве.

Διδάσκαλος. По мишљењу Неандра, назвање се ово придавало сваком члану цркве, који је завладао особитим даром учења, независно од тога, је ли он свештеник, или није. Може бити, ово је истина, јер, као што је раније било примећено, нису сва ова имена првобитно значила особите службе, него више — различите дарове, у оно време више неопходне, но сада.

У ствари, све службе, о којима се спомиње у апостолским списима поникле

под утецајем особитих нужда тог искључивог перијода, тако је на пр. поникла служба ђакона. Људи, нарочито способни, ма којој служби, бирали су се из целог броја верних; и ипак, пре но што ће се завршити апостолски век, у цркви је већ било потпуно установљено свештенство (јерархија). Име *διδάσκαλος* у опште значи службу, коју Неандар назива „унутрашњим руковођењем у речи“, или — човека, који, као што је речено у 1 Тим V, 17, „трѣдитѣ къ словѣ и бѣурни“. Она, као и *ποιμήν*, саставља битни део у идеји хришћанског свештеника, који је по примућству „иджитѣь слова“, и употребљено је не у такој свези, која би противурчила идентитету међу њим и *ποιμήν*, какову смо видели у Ефес. IV, 11.

Учитељем, по Неандру, био је онај, коме је нарочито поверено било *λόγος γνώσεως*, мислева и научна способност; а пастир је био више одарен *λόγος-ом σοφίας*, практичном мудрошћу и способностима административним. Ова скромна и уједно тим славна служба учитеља безусловно је неопходна за цркву и припада броју оних службаба, које су дужне привући к себи особиту пажњу више црквене власти у свакој земљи.

Пређимо сад к расматрању осталих главних имена, приложених у Новом Завету ка хришћанском свештенству.

Πρεσβύτερος. Име ово, које се срета у 1 Тим. V, 17; Дел. ап. XI, 30; XX, 17; Тит. 1, 5; Јаков. V, 14, било је простим пренашањем назвања настојатеља или начелника јудејске синагоге на таковог настојатеља хришћанског црквеног скупа, који је удешен по обрасцу синагоге.

Били су у апостолској цркви „бѣуащѣ старѣйшии (прѣвитѣри)“, као што видимо у Тит. 1, 9 и 1 Тим. V, 17, који су се ко-

ристили особитим уважањем верних тако, да у сваком случају *πρεσβύτερος* није био већи службом, но *διδάσκαλος* или *ποιμήν*. „Пресвитери“, исто тако и „епископи“ били су у опште свештено служитељи, независно од тога, да ли им је поверена дужност приповедати, или не. На делу су се обе службе сједињавале у једном лицу; ово се види из 1 Тим. V, 17. Истина се садржи у том, што је на широком пољу рада, датим хришћанским пресвитерима, један осећао у себи више наклоност к једној страни пастирског рада, а други — којем другом, пошто се откривење Духа саопштавало сваком *πρὸς τὸ συμφέρον*. Али ап. Павле даје више предности оним пресвитерима, који, заједно с испуњавањем других дужности своје службе, нарочито се ревно труде „къ мокѣ и оучиин“, т. ј. у настављању и утеси верних (1 Тим. V, 17; Тит. 1, 9) и ово је по томе, што способност ка овој вишој страни пресвитерске службе бива не у једној мери код свију.

Служба пресвитера појавила се тада кад се црква раширила, и апостоли сами не имађаху могућности, да управљају ходом црквеног живота у свима њеним појединостима; дакле, постанак ове службе условљавао се такођер неопходношћу, као што је мало раније неопходношћу изазвано било уређење ђаконске службе.

Идеја „пресвитера“ до данас постоји у свештенству. Сваки је свештеник настојатељ или „началствующій старѣйшина“ у својој парохији.

Ἐπίσκοπος. Реч ова долази од *ἐπισκέπτομαι* „нагледати, пазити, мотрити“. Назвање *ἐπίσκοπος* ретко се срета у Новом Завету. У 1 Петр. II, 25 оно се придаје Христу, као „Пастырю и Почетитилю дшѣ“ и овде је оно спојено са речју *ποιμήν*. У 1 Тим. III, 2

оно је употребљено у таком смислу, који ставља ван сваке сумње идентитет његов са речју *πρεσβύτερος*. У Тит. I, 5, 7 оно је такођер синонимно са речју „старѣйшина“ (пресвитер). Оно је, као што се види, чисто грчко назвање „старѣйшина“, и увек се употребљавало у одношају ка црквама из незнабоштва, као назвање, које могаху боље разумети, но јеврејско назвање старешина. У Дел. ап. XX, 17, 28 оно се употребљава наизменце са назвањем *πρεσβύτερος*. Овде Апостол говори „пресвитерима“ ефеске цркве, да их је дух свети поставио „епископима“ над стадом — да га пасу, чувају, т. ј. да буду пастирима (*ποιμαίνειν*), над црквом Божјом; а име „пастир“ скоро је истоветно са назвањем „учитељ“ (*διδάσκαλος*) тако, да имамо овде четири назвања готово, ако и не савршено, истоветна. Битну истоветност имена „епископ“ и „пресвитер“ видимо такођер у 1 Петр. V, 1, 2. где се глагол *ἐπισκοπέω* употребљава за означање рада пресвитерског. Апостол заповеда пресвитерима („пастыри“) пазити еже ко какаѣ стадо Божје, покрѣпљующе (*ἐπισκοποῦντες*) не иждѣю, но колю по Бозѣ“. првобитну истоветност именâ *πρεσβύτερος* и *ἐπίσκοπος* потврђују такођер и многи оци и учитељи цркве. Бл. Јероним, на пр. говори: Код древних једна те иста лица била су епископима и пресвитерима, јер је прво било наименовањем достојанства, друго — старости“. Св. Златоуст и бл. Теодорит у своје доба, кад је црква била већ потпуно епископалном, примећује, премда и не потпуно правилно, као што ћемо видети ниже, о овом предмету: „Служба је епископа виша од службе пресвитера не на основу учења св. Писма него у име части, коју је дао овој или другој служби обичај цркве“. Јасно је, да се руководио у својој примедби безраз-

личним употребљавањем термина *πρεσβύτερος* и *ἐπίσκοπος* у апостолским списима.

Из наведених места апостолских и отачких списа види се, да се нису са именима *ἐπίσκοπος* првобитно у апостолској цркви спајале мисли о вишем јерархијском достојанству или степену. Оно је означавало у опште „духовног надзорника“ или „чуvara“ религиозног друштва или цркве; или, може бити, кад су се образовале многе цркве сред незнобожаца, овим су се именом називали људи, којима је било предато од апостола настојати за устројством ових недавно пониклих цркава, саопштавати им чврсте, непромењљиве форме црквеног живота и рада.

Изгледа, да је била обична, ако не општа пракса апостола — постављати над сваком посебном црквом особито лице, у својству главног управитеља с именом „ангела“ (т. ј. посланика, посланог од апостола) или „епископа“ (надзорника или чуvara). Црква и дијецеза у то време, чини се, да су једно друго попуњавали и били су идентични. Првобитно епископ је био духовним руководитељем и учитељем једне местне цркве или друштва, њеним пастирем. Али при крају апостолскога века епископство се преокренуло, као особита, виша јерархијска служба с тим правима и дужностима, с којим га видимо сад.

(Наставиће се).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЂЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

Такови овамо не долазе, таквих сам много, много видила међу проклетима и одбаченима! О, како они тамо сиротују!

Кад је она ово споменула, — сетих се нашег покојног учитеља Леоновића и запитам: Ана, реци ми, да ли тамо видиш мога учитеља Леоновића?

— Не, не видим.

— Зашто?

— За то, што је он више, много више, — то ми каже мој вођа. Али он се може дозвати овамо.

— На који начин то?

— Дуси с виших небеса могу доћи на ниже, само они, који су ниже на више не могу.

— А ти ћеш га, Ана, звати?

— Мој ће га путевођа звати. Три је минута за то нужно. Отац Левицки

погледа на сат и кад је прошло управо 3 минута, она је рекла:

— Видим га, — леп, увенчан! Сви овдашњи дуси одају му част, славе га у песмама. — Ах, како је све ово дивно, лепо, — не могу вам исказати! О, кад бих вам могла описати ма део један од овога, што овде видим! Али то је не могуће, то није за вас земне!

— А зар нама, на овај свет никад не слазе дуси из тога света?

— Слазе, и јављају се многим у сну, ко то заслужи, бивају на богослужењу за њихове душе: премда немају нужде у нашим молитвама, али радују се нашој љубави. — О, идем даље и даље, узносим се више и више, и све боље и јасније осећам овдашњу неизречену срећу, блаженство! Пробудите ме, јер не могу даље да издржим.

Отац Левицки положи јој стакло на груди, она се пробуди и отвори очи. Кад јој почесмо приповедати, шта је говорила, ништа се није сећала и није знала поновити, јер душа јој, спутивши се опет у тело, видела је већ само земаљски свет — собу, постељу, људе, који су је окружавали.

Јако је била опала и ослабила, но кад су је нудили једом ништа није узимала; од чега је она живила — Бог зна. Али ја, синко, не бих никада свршио, кад бих све стао приповедати, а имамо још доста да говоримо — о нашим травама. С тога ћу ти само рећи, да је госпођица Ана, после овога још три дана говорила о небу и све се више и више узносила, — видела је свете и о њима је приповедала и учила нас, да поштујемо спомен њихов и да учењу њиховом следујемо, да достигнемо вечно спасење и небесни живот. О, ко је у сили, да исприповеди, што смо слушали! Од њених речи сам окорео и огрезао у греху грешник, није могао да не плаче као дете, и многи се људи повратеше на прави пут, — пијанице престадоше пити, насилници, лаже и свакојаки грешници кајаху се, Једини само господин Гусаковски није се кајао и на све се смијао!

Четврти дан пред вече болесница је рекла, да ће се њена душа равно у 7 сахата и 5 минута, сасвим ослободити од тела и казала је, да је пробуде. Кад се пробудила, призвала је постељи оца Левицкога и пољубила га је у руку, пољубила је за тим верну своју савругу и неодступну јој седилицу у болести — стару собарицу Марију; рекла јој, да загрли и пољуби за њу оца и матер, да их утеши и моли, да не плачу, али они лежаху обоје болни, без свести и лекари

никога нису к њима пуштали; опростила се са свима, казала, да сазову све људе из двора, захвалила им за услуге и свакога је благословила. Сад поче плач безкрајни; сви ридаху, мени сузе лију потоком, јер, никад не видех таковог свршетка. Кад казаљка на сату показиваше 7 и 5 минута, болесница дубоко уздахну и душа јој остави земно, лепо тело. Никад не видех тако лепог анђеоског лица, никад не приметих у покојника тако светао и радостан осмејак као у наше госпођице Ане; кад су је обукли у бело одело, сандук и сву њу обасуше цвећем. . .

Но овде се морамо вратити нашој чаробној трави — мудрости. Кад су казали нашем спахији, да је Ана испустила душу, он се уздрхтао и ишао је по двору и певао је као петао: *кукуреку!* Од тог времена нико више већ није чуо од њега ни речи; чим ко само с њим проговори, он одмах своје: *кукуреку!* Шта нису радили доктори. Крв му пуштали и разном га машћу мазали, појили разним лекаријама, — ништа не помаже! Бивало је, седи по читаве сате замишљен, као камен непомичан, за тим у један пут ћипи, дотрчи прозору и у сав глас: *кукуреку!* — викне. Са свим с ума сишао.

На спроводу Анином било је света из свију села, дошла господа из далека и сви плачу, јер су сви изгубили у њој земаљског анђела. Тог анђела послао је Бог грешном човеку, нашем спахији, да се покаје у својој злоћи и лакомости. Спахиница за три недеље оде за кћерком Аном и сад обе почивају у једном гробу. Спахија је кукурекао још годину дана, за тим одведе га Гусаковски у купало, да се лечи, негде у Немачку и тамо је умрло. Гусаковски се дочепао његовог тестаментa, у ком беше оставио на цркве,

што их је покојник обећао подићи код нас, узео је кутију с новцима и постао је богат човек, господин. Имање су продали, новце послали неком покојниковом рођаку у Пољску, а нама дође за спахију овај данашњи спахија.

Никола. То значи, већ је крај историје?

Онуфрије. Не, још није крај, — још о Гусаковском. — Гусаковски могао би купити најбогатије село са сељанима, да није био простог рода, а у то време таково имање само су племићи могли да купују. После тога добио је од владе право у посаду и куповао је земљу од наших сељана. У том су му помагали један Чивутин и пијаница нека из села: за труд свој добијали су од њега новаца, ишли су по кућама с ракијом, опијали људе и измамљивали земљу. На тај начин саставио је Гусаковски највећи и најбогатији салаш, — такове је грађевине подигао, да таквих у околини нигде ниси могао видети! — Од земље сеоске саставио је њиве и ливаде и живио је са садањим спахијом господски! Деси се на несрећу, да је међу тим земљама, што је купио од сељана, била и кућица са комадићем њиве нашег покојног учитеља Леоновића, где је животарила удовица његова са ситном дечицом. Он се реши, по што по то, да узме себи и ту њивицу с кућицом, а удовица ни чути није хтела о продаји; кућица и њивица биле су за њу драгоценост, као спомен од покојног јој мужа, који је сâм саградио кућицу, подигао уз њу мали врт, сâм садећи и савијајући свако дрвце, и она не би то уступила ником ни за милионе. Шта ће дакле да ради Гусаковски? Наговори слуге своје, да јој чине сваку сметњу и при том их увераваше, да се ништа не боје: ја, каже,

добро стојим с нашим судијама и увек, каже, моћи ћу вас избавити од казни, ако би вас она тужила. Отпоче, синко, право разбојништво! На засејану удовичину њиву почеше слуге Гусаковског терати стоку, свиње, попасоше на њој све до корена, потрше из вртића све и не само то, него поломише у њему шибље и сва дрвета, развалише и развукоше ограду, орајући по свом обичају не само ноћу, него и у сред белог дана. А Гусаковски појио је за то своје разбојнике и ко се похвалио да је највећу штету учинио, тога је новцем наградио. Дошло је до тога да је удовица са сузама принуђена била одрећи се и кућице и земље, продала је Гусаковском, а она се са дечицом одселила у најмљену собу, на крају посада. Онда Гусаковски продужи ограду од свога дворца, начини на оном месту, где је удовичина њивица најлепше зграде и и још више почео је господарити. Да си видио какве је имао коње, каква кола, какве зграде, какве куће, како је у собама његовим све сијало од сребра и злата!

Никола. Па где се све то дело? Ето, од свега тог добра, сад ни трага нема,

Онуфрије. Како дошло, тако прошло! — као што обично бива са неправедном течевином.

Никола. Мој отац се сећао и приповедао ми је, да је овде био салаш, а сад ни трага му нема. Земља ето, говори се, припада сад нама и теби, мили деда, и другим комшијама?

Онуфрије. Да; одмах ћу ти приповедати све по реду. Подиже се код нас Гусаковски за чудо и поче живити господски, изобилно. Ни о ком нису толико говорили, као о њему, ником нису толико завидили. Осим грдног богатства, имао је и жену лепотицу и троје деце као

пупољци једно од другогa лепше; врата на кући беху увек отворена: гости, весеље, ручкови, ужине, банда грми, смех, говор, вика! И говораху завидљиви људи: „Погледајте на Гусаковског како живи! И ни од чега се не боји: од пожара се није застрашио, од туче се није застрашио, све је код њега сигурно, све без опасности!“ Јест' . . . од једног само — од гњева Божија могаше се застрашити. . . Родила му жена четврто дете, приправили богато крштење, гостију до сто кола. И ко би могао помислити, да ће из маленкости бити таква несрећа, да ће лудорија лишити Гусаковског свега, што је имао, и да ће га начинити горим од убогога?

Никола. Па шта се догодило?

Онуфрије. Лудорија! Код жена, можда знаш, после порођаја бивају и разне и чудновате жеље; тако ето и његова жена, кад је лежала после порођаја, у један пут зажели ракије. Дадоше јој једну чашицу, другу, трећу, — а како да и не даду кад иште, моли, тек што не заплаче? Тако јој дадоше ракије један дан, други дан — опет, што год хоћеш ради, само јој подај ракије, па трећи дан — још горе, — и не више од две недеље, она се навикла на ракију и на рум тако, да није без тога могла бити. — Заиста, имало се из чега давати, а тада ракија није била ни скупа, била је на против јевтина. Кад би она једна само пила, — не би био велики губитак, ма се и купала у њој, али у пијаница така је нарав, да им дадеш, готово компанију. Саставила се и компанија, у почетку од таквих, каква је и сама била — из дворјана, по том од сељана, а најпосле беше их свакојакних, кога пре нађе, с оним пије. Муж јој се бави економијом у пољу или оде

куда, а она одмах сазове своју компанију и пијанка траје цео дан. Он се врати кући, жена лежи пијана, без свести, и у кући већ поче нестајати то ово то оно. Што даље, све горе; поче претити, закључавати од ње новце, а она из куће прода све, што јој под руку дође: златне и сребрне ствари и све друго скупоцено носила је у залог за ракију. Она се већ није задовољавала пијанством код куће, него отпоче ићи по крчмама и тамо је играла са кочијашима и са војницима и појила је све редом, кога је год нашла. А њен муж, какав је то био љутит и зао човек, тако је љубио и волео, да није могао на њу дићи руке или увредити је ма каквом опором речи, и све јој је угађао и бринуо се за њу свакако. Једанпут захтела ракије, а он закључао све, узео са собом кључеве и отишао некуд. И тако шта да ради од пакости проклетница? Узео угарак и запали свој рођени салаш! До шта доведе ракија! Не каже се забадава, да ју је лукави ђаво измислио! Он није био код куће, дворјани су шта више видели, како је она запалила, но кад су дотрчали, спасења већ није било: дигао се ветар и ватра је прогутала све. Салаш је био осигуран, али друштво за осигуравање рече: твоја је жена сама запалила, ништа не дамо, ствар је пропала! Једина земља остала, новаца што је било, отишло на зграде, а она све по старом, вукла је из куће, не одучивши се од своје навике. Једва за годину дана подигли зграде — опет ватра, не зна се од чега и од куда, и опет све изгорело. Гусакавски је духом клонуо, са зла ода се на пиће и почеше пити заједно. Деца им сва помрла, они се преселише на посад и почеше овде пити и пијанчити без спавања, незнајући никаква другога посла.

Имали су још земљу, Чивути су на земљу давали ракије; најпосле заказано буде да се земља продаје на добош, а како је у оно време било забрањено земљу Чивутима продавати, то ми, — ја, твој отац и друге комшије — јавимо се на продаји, куписмо земљу у заједници и поделисмо је међу собом. Сад је у мене 40 ланаца, у тебе 15 а остали узеше који два, који три, како је који могао. А Гусаковски и жена му дођоше до просјачкога штапа — више су пута дошли и код нас да просе и ми смо им давали. Он је пре жене умрло, но и она није дуго после њега живела. Није било за што је саранити, ја сам дао за сандук своје даске.

[Наставиће се].

ЈЕ ЛИ ПРОПИСИМА ЦРКВЕНИМ ОПРЕДИЈЕЉЕНО КАКО ТРЕБА СВРШАВАТИ ЗАКЛЕТВУ.

(Свршетак).

Таже іерей въ сѣхъ высѣкимъ гласомъ молился: Оуслыши мѧ гдѣ, грѣшнаго молящасѧ къ тебѣ всѣмъ сердцемъ, ѿ воздаждь комѣждо по дѣломъ егѡ.

Посѣмъ хотѧи клѣтисѧ, стѧвѣ предъ стѣнамъ еѡліемъ, творитѣ поклонѣ, ѿ деснѡ своѡ рѣкѣ на ѡное положивѣ, глѣтѣ сице:

Изъ, ѿикъ, предъ гдѣмъ вѣомъ моимъ, по стѣмъ егѡ прѣчитымъ словесѣмъ, ѣже ѣи, ѣи, ѿвѣствѡсѧ нелѡжитѣ, сотворихъ сѣ, или ѡно, или глаголахъ, или взѧхъ: или, ни, ни, никакоже сотворихъ сѣ, ни глаголахъ, ниже похитихъ, ѿ да прѣидетѣ на мѧ вышеречѣнное архіерѣомъ вѣпословѣніе вседержителя вѣа: ѡще ли же лѣстнѣк себѣ свидѣтельствѡ, ѿ въчесѡманѡ лѡжною клѣтѡю неправѣ хотѣ правѣнѣ показѧти, да вѣдѣтѣ на мнѣ всѧ клѣтѡ, ѡже прѣжде здѣ ѿглагола архіерѣи на лѡжно клѣнѡщицѧ: ѿ да казнитѣ мѧ црѣ ѡкѡ клѣтѡпрѣстѣпника ѿ сопостѧта.

Из овога видиш, да има разних умова. Има умова истинитих, и они нам говоре, да неправедно стечено добро, није добро; а такав ум, који је добар ва обману ближњега, за богатство, није прави ум, није истинит, јер пре или после доводи човека неприметно до невоље и погибли. А неправедно стечено имање, таково имање, на којем су људске сузе, расипа се као прах и нестаје га. Велико је богатство, сине мој, да имаш чисту савест и светло лице пред Богом и људима и ево у чему је истинити ум или премудрост: труди се, да заслужиш само праведно добро, за њега се бриви и умножавај га, а добра неправедна никад не пожели.

Посѣмъ іерей чтѣтѣ побчѣніе разѣмно: Сѣѧ ѡуѡ слѧшашѣ, братіе, послѣдѣмъ гдѣнимъ заповѣдемъ ѡусерднѡ, ѿ нравѡ вѣгими ѡукра сѣмъ себѣ, ѿ всѣми добродѣтельми почестѣ себѣ потщѣсѧ, ѿ глаголемъ истинѣ кѣждо ко ѿскреннемъ своѣмъ. не лжемъ предъ вѣомъ ѿ чѣвѣки, дрѡгѧ глаголюще, ѿ дрѡгѧ ѿмѡще въ сердцахъ нашихъ, да не погѣнемъ во вѣки: погѡвитѣ во гдѣ всѧ глѡщѡмъ лжѣ, занѣже всѧка лжѧ ѡ дѡвола ѣсть. тѣмже до стѡитѣ глаголавѣ истинѣ, хранити ю ѿ соблѡдѧти, ѿ никакою же клѣтѡю клѣтисѧ, но да вѣдетѣ слѡво вѧше, ѡкоже гдѣ во стѡмъ еѡліи повелѣ, ѣже ѣи ѣи, ѿ ѣже ни, ни, лишише же сеѡ ѡ непрѡлѡзни ѣсть. ѿво ѡустанѣ нелѡжнагѡ ѡсѣпѡютсѧ ѡ истинѣ хотѧ вѣа нашегѡ: лжѡци же ѡсквернѡютсѧ ѡ ѡтца ѿхъ дѡвола: тѣмже ѿ любѡѡ истинѣ, вѣа любитѣ: радѣѡйжесѧ лжи, воѡю дѡволю творитѣ: творѡи же дѡволе хотѣнїе, погѡблѣтѣ своѡ дѡшѣ:

занѣ ѿ законѣ глаголетъ ѿ всакаго глагола
 лѣкава ѿстѣпнѣ оустѣ во лжѣщихъ оубиваютъ
 дѣшѣ. Исѣа же вѣщаѣтъ: ѿкѣ положихомъ
 лжѣ надѣждѣ нашѣ ѿ лжѣю покрѣхомсѣ. Но
 ѿ давидѣ поѣтъ: сѣнове чѣждѣи ѿветшаша ѿ
 ѿхромѣша ѿ стезѣ своихъ. Подѣвнѣ ѿ соло-
 мѣнѣ возглашаѣтъ: мѣрзды гдѣи оустнѣ
 лѣстѣвнѣхъ. ѿ пакѣ дѣдѣ: потребитъ гдѣ
 всѣ оустнѣ лѣстѣвнѣхъ, лѣзѣкѣ велерѣчивѣхъ.
 Сегѣ ради, братѣе, ни вѣ чѣсѣмѣе да лжѣмъ
 дрѣгѣ дрѣгѣ ѿ сохранимъ истинѣ: вѣкѣмѣ ко,
 ѿкѣ истинствѣющѣмъ подѣти ѿматъ гдѣ
 рѣкѣ помѣщи, ѿ возстѣвитъ ѿхъ ѿ напѣстей
 ѿ на волю стѣхъ своихъ заповѣдей настѣвитъ,
 ѿ свѣодитъ ѿ всакиѣ нѣждѣ ѿ гнѣва ѿ
 скѣрви, ѿ подѣстѣ житѣе мѣрное ѿ безмѣ-
 тѣжное вѣ тишинѣ ѿ бѣгодѣнствѣи препро-
 дѣти, ѿ дѣрѣтъ благѣмъ своѣмъ богѣтнѣ, ѿ
 радѣстѣю ѿ весѣлѣемъ оубѣжитъ здѣ, ѿ вѣ
 вѣдѣщемъ вѣкѣкѣ красѣтъ чѣнзрѣченнѣхъ на-
 слаждѣтнѣмъ оудѣстѣтъ, вѣкѣдѣтѣю ѿгѣ ѿ чѣ-
 ловѣколѣбѣемъ: ѿмѣже подѣватъ слава, дѣр-
 жава, чѣстѣ ѿ поклонѣнѣе истинномѣ вѣ ѿ сѣсѣ
 нашѣмѣ иѣсѣ хрѣтѣ, со безначѣльнѣмъ ѿгѣ
 бѣцѣмъ, ѿ со ѣдиносѣщнѣмъ ѿгѣ ѿ животворѣ-
 щнѣмъ дѣхомъ, нѣнѣ ѿ прѣснѣ, ѿ вѣ дѣнѣ
 никончѣемаго вѣка, амѣнѣ. ѿ ѿбѣстѣ.

Ово је обред православне цркве. Рим-
 ска црква прихватила је заклетву на
 отворено јеванђеље, или, мјесто тога, само
 на распеће па и на свете мошти. (*André*
— Cours de dr. can. t. 2. col. 1064). А има
 ту још и неких других разлика. *Devoti*
Inst. Can. t. 3. p. 102. Scavini Theol.
Mor. Un. t. II. p. 65).

Јевреји заклинају се пред откритим
 кивотом (*Орон Ги Кодеш*), у ком се чува
Сефер Тора (пергаментни свитак петѣ-
 књижѣја Мојсијева). Пред самим религи-
 озним актом стоји информација, коју ра-
 вѣн или помоћник његов чита. А све то

налази се у једној од штампаних јевреј-
 ских духовно-религиозних књига (*Мајмон-
 нид ч. III. чл. II. § 16.*; *Тур Хошем*
Мишинат гл. 87. § 28. и *Шулхан Арух*
Мишинат гл. 87. § 20.), и тек послѣје тога,
 допуштено је дотичном лицу, да — при
 покритој глави — полагањем руке на
 књигу Мојсијева закона, изговори и сво-
 јеручно потпише заклетву.

Можда има људи, којима овака за-
 клетва не би била по ђуди, јер држе, да
 је претешка.

Заклетву је установио сам Бог рије-
 чима: „мною самѣмъ клахсѣ“ (I. Мој. 22.
 16., Јевр. 6. 13). Она је, дакле, дозвољена.
Блажени Августин каже: „у посланицама
 апостола Павла налазимо, да је он више
 пута употребљавао заклетву, да не би ко
 помислио, да је гријех истинито закли-
 њати се“. (*Contr. Man. lib. 19. cap. 23*).
 Гријех је кривоклетство, јер се њиме зло-
 употребљује св. име Божје, да се сакрије
 лаж, притаји пријевара, крив оправдава, а
 прав окривљује, али док је заклетва исти-
 нита, разумна и праведна, не треба од ње
 презати.

И ако овака заклетва није у пракси
 при поступцима данашњих наших судова,
 али сам поредак чина засвједочава, да је
тачно означено, како треба заклетву свр-
шавати, па из поретка тога може свеште-
 ник и данас, у даним приликама, а за
 сваки поједини случај, узимати само оно,
 што је опште у посљедовању томе и што
 се даде прилагодити потребима времена и
 захтјевима државне нормативе. И „Чинѣ
 совершенѣю клѣтвѣ“ у Фирмилијановом „Па-
 рохијалнику“ узет је, према потреби, па
 извјесну цијѣл, да се утврди заклетва
 „ѿже законѣ ѿпредѣлаѣтъ“.

Јереј Светозар Грубач.

ТРЕЋИ ЧЛАН СИМВОЛА ВЈЕРЕ.

(Настављање из вјеронауке у III. разреду основне школе).

Пише Адам Пејић, учитељ — Бос. Петровац.

Прва методичка јединица.

Тема. Учићемо трећи члан символа вјере. Што ћемо учити?

I. степен. — Како гласи други члан символа вјере? — Тако је. Дедер преведи Н.! Шта се дакле учимо вјеровати у другом члану символа вјере? — Шта значи ријеч Христос? — А шта ријеч Исус? — Кад је назван син божији Исусом? — А кад Христом?

II. степен. — Како гласи трећи члан символа вјере? — Ја ћу га ево написати на школској табли. (Учитељ напише.) Прочитај што сам написао! Ти! Ти! Сви!

Сад пазите, драга дјечице добро, па ћемо то лијепо превести, јер треба да знате значење сваке ријечи, а по том цијеле реченице. Прочитај још један пут трећи члан символа вјере Н.! (Ученик чита вјеро...“.) Који зна превести? Дедер преведи Н.! (Ученик превађа, а учитељ ако устреба помаже: Вјерујем у Исуса Христа, који је зарад нас људи и зарад нашега спасења сишао са неба и примио тијело од Духа светог и Марије Дјеве и постао човјеком). Преведи још један пут ти Н.! Ти! Ти! Ти! Сад преведите у збору сви!

Сад нам је на реду питање из катихизиса: Каква се наука за нас излаже у трећем члану символа вјере?

Који би знао лијепо одговорити?... Не зна добро ни један. Пазите добро пак ћете сад научити. Ми ћемо још један пут превести трећи члан символа вјере. Преведи Н.! Добро је. У кога дакле вјерујемо по трећем члану символа вјере? (У Исуса Христа.) А шта значе ријечи: шедшаго съ небесъ? (Који је сишао с небеса).

Ко је дакле сишао с неба? (Исус Христос.) А шта значе ријечи: начъ ради челоуѣкъ и нашго ради шиниѣл? — Ради чега је дакле сишао Христос с неба? (Ради нас људи и ради нашега спасења.) шта учимо дакле вјеровати у трећем члану символа вјере? (Да је Исус Христос сишао с неба ради нас људи и ради нашег спасења.) Понови! Ти! Ти! Сви!

Сад ми преведи ово: ѿ коплотнѣшаго га ѿ Духа свѣта и Маріи дѣвы, и челоуѣчши га!¹⁴ (Ученик преведе.) Добро је. Дакле: син се је божији ваплотио — примио на себе природу човјечју т. ј. душу и тијело од Духа светог и Марије Дјеве. Исус Христос је постао човјеком, али није престао бити Богом. Кад се је јавио на земљи назван је Исусом Христом. Шта дакле учимо још вјеровати у трећем члану символа вјере? (Да је Син божији примио на себе природу човечију од Духа светог и Марије Дјеве, али није престао бити Богом) Понови! Ти! Ти! Ти! Сви!

Дјецо! Учили сте у другом разреду о гријеху првих људи, па који би ми знао казати штогод о том? (Бољи се ученици јављају.) Кажите нам Н.! Тако је. Како дакле бијаше име првом човјеку? — А жени му? — Ко их наведе на гријех? — Како Бог за то казни змију? — А Адама и Еву? — Како се зове први гријех Адама и Еве? — На кога прелази тај гријех? — Дакле знајте! Исус је дошао на земљу, да нас спасе од гријеха и смрти, на коју смо сви осуђени због тога, што су први праоци наши Адам и Ева у рају Богу се непослушни показали и божју заповијед претушили.) Понови! Ти! Ти! Сви!

Одговори нам још један пут лијепо на питање: Каква се наука излаже у трећем члану симбола вјере? Одговори још ти! Сад ти!

Учили сте у другом разреду о рођењу Исуса Христа. Који зна приповидити? — Па дедер нам приповиди Н.! Сад ти С.! Још један пут Н.!

Сад пазите добро, те ми одговорите на ова питања: Ко је био послан од Бога? — Шта је ангео Гаврило благовјестио Дјеви Марији? — Из кога је племена била пресвета Дјева Марија? — Кома је била предана на чување и хранење? — Гдје је становала Дјева Марија, кад јој је ангео благовјестио рођење Христово? Како она прими ту благу вијест?

Од кога је зависила јудејска земља у то доба? — Који је цар тада владао? — Какву је заповијед издао? — Куда су по томе морали ићи праведни Јосиф и пресвета Дјева Марија? — Гдје роди Дјева Марија сина? — Чим га пови? Гдје га положи?

Гдје су те ноћи пастири витлејемски чували своје стадо? — Шта се необично појави, кад се роди Христос? — Ко се јави пастирима? — Шта им објави ангео? — Ко се још појави са тим анђелом? — Како су ангели појали? — Куд онда пастири одоше? — шта учинише? (Први се поклонише Христу). Е, сад ми одговори још један пут на ово питање из катихиза: Шта знаш казати о рођењу Исуса Христа на земљи? Кажи и ти Н.! И ти П.!

Сад отворите катихизе на страни 9. и нађите трећи члан симбола вјере, пак ћемо га прочитати. Прочита се и још једанпут испита.

Ш. степен. — Како гласи други члан симбола вјере? — А трећи? — Шта се учимо вјеровати у другом члану симбола вјере? А шта у трећем?

IV. степен. — Како гласи трећи члан симбола вјере? — преведи! — Каква се наука излаже у трећем члану симбола вјере? — Шта знаш казати о рођењу Исуса Христа на земљи?

V. степен. — а.) Кад прославља света црква благовјест анђеоску Дјеви Марији? (25. марта сваке године.)

б.) А кад прославља рођење Исуса Христа на земљи? (25. децембра.) Како ми зовемо друкчије тај велик празник? (Божик.)

в.) Како се поздравља на Божић? — А како се одвраћа на поздрав?

г.) Који зна тропар божићни на памет? А који га зна појати? (Поји се више пута).

Друга методичка јединица.

Тема. Наставићемо тумачење Ш. члана симбола вјере.

I. степен. Да поновимо, што смо задњи пут учили: Како гласи трећи члан симбола вјере? — Каква се наука за нас излаже у трећем члану симбола вјере? — Шта знаш казати о рођењу Исуса Христа на земљи?

II. степен. — а.) Сад ћемо поновити о дјетињству и младости Исуса Христа, што сте прошле године учили. Који зна? (Ученик прича.) Шта се дакле догодило у осми дан послје рођења Христова? — Како надјенуше име Сину божјем? — За што му дадоше име „Исус“? (Јер је ангео Гаврило тако назначио о Благовјестима).

б.) А који ми зна казати: Шта се је догодило у четрдесети дан послје рођења Христова? Причај нам Н.! (Ученик прича.) Куд дакле понесоше праведни Јосиф и пресвета Дјева Исуса Христа? — У који дан послје рођења? — Ко је живио у то вријеме у Јерусалиму? — Шта му је било од Бога обећано? — Шта учини

Симеон кад дође у храм? — Које ријечи изговори? („Нынѣ ѿиѣраши . . .“) Ову молитвицу учитељ научи дјецу на памет, пак је и преведе.

в.) Који ми зна казати — и то сте у другом разреду учили — о мудрацима, са истока? Причај нам Столе! Е, баш си нам лијепо испривчао, пак не могу друго, него да те похвалим овдје пред свима; али желим, да и у будуће тако добро учини. Куд се дакле вратише пресвета Дјева и праведни Јосиф са Исусом из храма божјег? — Ко пође са истока у Јерусалим? — Како су питали мудраци за Христа? — По чему су познали да се је цар јудејски родио? — Кога су мудраци назвали царем? — Шта учини тада цар Ирод? — Шта је питао свештенике и књижевнике? — Шта су му они одговорили? — Шта је претказивао пророк Михеј? — Шта рече цар Ирод мудрацима? — Је ли он мислио, као што је њима рекао? — Куд пођу мудраци из Јерусалима? — Како нађоше вертеп? — Кога тамо нађоше? — Чим дароваше Христа? — Јесу ли мудраци истим путем отишли у своју земљу? — За што нијесу? — Приповједи нам још једном о мудрацима са истока, Миле! ти Стево!

г.) Који је цар владао у Јудеји, кад се родио Христос? — Је ли Ирод био из царског племена? — Чег се је побојао? — Па шта учини цар Ирод, кад мудраци не дођоше на траг? Шта се догодило прије, него се та његова нечовјечна заповјед извршила? — Куда оде праведни Јосиф с Младенцем?

д.) Учили сте у другом разреду и о „дјетињству Исусовом“, па који се што сјећа? Приповиди нам дакле Јово! (Приповиједа.) Тако је. Колико бијаше Исусу година, кад га поведоше мати му Марија

и праведни Јосиф у Јерусалим? — Шта се је ту догодило са Исусом? — Кад и гдје га нађоше? — Шта је радио? — Шта му тада рече мати? — А шта је Исус њој одговорио? — Ко је упутио Исуса у цркву? — Јесу ли разумјели праведни Јосиф и пресвета Дјева ријечи Христове? — С ким се Исус врати у Назарет? — Како је Исус напредовао и код Бога и код људи? Кажите нам још један пут о дјетињству и младости Исуса Христа!

е.) Сад пазите, да вам још нешто кажем. Исус Христос је сву своју младост провео у синовњој послушности према својој матери Марији и према свом отаџини праведном Јосифу. Он је нама тијем дао најбољи примјер, да и ми своје родитеље, учитеље и све старије поштујемо. За то, драга дјечице, поштујте старије, пак ћете бити у великој милости и код Бога и код људи. Како проведе Исус Христос своју младост? Шта је Он нама тијем показао?

Сад отворите катихизис на страни 11. и нађите питање: Шта знаш казати о дјетињству и младости господа нашег Исуса Христа? Прочита се с дјецом и поново испита.

III. степен. — Који је цар владао у Риму, кад се је родио Христос? — А у Јудеји? — Какву заповијед изда цар Август прије рођења Христовог? — А какву цар Ирод послѣ рођења? — Коју су пјесму појали анђели, кад се родио Христос? — А које ријечи изговори побожни Симеон, кад узме Христа на руке?

IV. степен. — Шта знаш казати о дјетињству и младости Исуса Христа на земљи?

V. степен. — а.) У који дан послѣ рођења би Исус Христос обрезан? Кад

се одржава празник обрезања Христовог? (Празник обрезања Господњег одржава се увијек на нову годину т. ј. на 1. јануара).

б.) У цркви се слави и спомен доласка мудрих звездара о Божићу. Тада дјеца носе вертеп или звјездицу од куће до куће, те проказују цара Ирода и оне мудре звездаре са истока.

в.) У који дан послје рођења Исусова прими побожни Симеон Исуса Христа на руке? (У четрдесети дан). — За то, што је побожни Симеон примио Исуса Христа — Бога — на руке, зове се он Богопримац. Тај дан светкује се у цркви у 40. дан послје рођења Христовог т. ј. 2. фебруара и зове се „Сретеније Господње“.

Трећа методичка јединица.

Тема. Данас ћемо наставити и свршити тумачење трећег члана симбола вјере. Што ћемо дакле учити?

I. степен. — Овдје се понови што се је задњи сат, учили. —

II. степен. — а.) Сад ћемо нешто поновити што смо у другом разреду учили, Који ми зна казати о крштењу Христовом? Дедер нам причај Јово! (Ученик прича). Колико бијаше Христу година послје његова рођења на земљи, кад се је крстио? — Ко је Христа крстио? — Гдје? — Шта се је догодило, кад је Христос послје крштења из воде излазио? — Кажми ми оне ријечи Бога Оца — које се тада из облака чуше? (Син естъ единъ мой козлюбленный, ш немиъ же благоколикъ. (Ово је син мој премили, који ми је по вољи.)

б.) Послје свога крштења, Исус Христос се је јавио свијегу и проповиједао благу вијест царства божјега. Ко ме се је јавио Христос послје свога крштења? Шта је проповиједао?

в.) Исус Христос је учио људе: да љубе Бога више свега, а своје ближње као сами себе, да чине само оно другима, што би ради, да и њима други чине: ако им ко год учини какво зло, да га не враћају злим; на непријатеље да не мрзе, него да се и за њих Богу моле. Што је Исус Христос учио људе?

Христос је своју науку потврђивао чудесима. Он је болесницима повраћао здравље, слијепима вид, глухима слух, вијемима говор, а и мртваце је у живот повраћао. Чим је Христос своју науку потврђивао? — Каква је чудеса чинио?

г. Исус Христос је проповиједао људма науку о кајању, вјери, љубави и добрим дјелима, проповиједао им науку о крсту, предсказивао, да ће Он за спасење свијета страдати, умријети, и из мртвих ускрснути. Шта је Христос проповиједао људма? — Шта им је предсказивао? — Зарад кога је Он страдао?

Исус Христос је говорио, да су прави његови ученици зарад вјере у њега, и зарад спасења својих душа дужни узети свој крст на себе, те све, па и сам свој живот на жртву принијети. Шта су дужни чинити прави ученици Христови?

Сад ћемо опет нешто поновити, што сте у другом разреду учили. Који ми зна приповидити о преображењу Господа Исуса Христа? Причај нам Нико! Добро је. Које ученике поведе са собом Исус Христос? — На коју гору? — Шта се је ту необично догодило, кад се је Христос Богу молио? — (Засијало му лице као сунце, а хаљине му постадоше бијеле као снијег). Који му се пророци јавише? — Шта се догоди са ученицима? — Кад се ученици од сна тргоше, шта рече Петар Исусу? — Шта се догоди, док Петар говораше? — Чији се глас чу из облака?

д.) Господ наш Исус Христос учио људе, да послѣ смрти сваког човјека очекује вјечни живот и да ће једном сви људи воскреснути. Да увјери људе о опћем воскресењу, подигао је из мртвих свога друга Лазара прије свога страдања. Шта је још Исус Христос учио људе? — Како је увјерио људе, да ће бити опште воскресeње мртвих? —

е.) Сад ми кажи о дочеку Христову у Јерусалиму послѣ воскресeња Лазарева Н.! Како дакле дочека народ Христа? — Како су дјеца клицала? — („Оница гинд Дикидокѣ клягомокинь градий ко имя господне“. „Осана (спаси), сину давидову, нека је благословен онај, који долази у име господње“).

Сад се нађе у катихизису, што је протумачено, те се с дјецом неколико пута прочита и поново испита.

III. степен. — У који дан послѣ рођења би Христос обрезан? — А у који дан Га прими побожни Симеон на руке? — Шта се је догодило кад је Христу било 12 година? — А колико година земнога живота бејаше Исусу, кад се је крстио? — Како су дјеца клицала, кад је Христос дошао у Јерусалим послѣ воскресeња? — А које се ријечи чуше из облака, кад се Христос преобразио?

IV. степен. Кажи нам у кратко о дјелима и науци Господа Исуса Христа на земљи?

V. степен. — а) Крштење Христово зовемо ми богојављење, јер се је тада Бог јавио у три лица; кад је Христос излазио из воде послѣ крштења, сиђе на њега *Дух свети* а из облака чуо се је глас *Бога Оца*.

Празник богојављења слави се сваке године 6. јануара. Тада се освећује водица у цркви или у ријечи. Која се пјесма тада поји? („Во Јорданѣ, . . .“) Који је знаде? Кажи је Н.! ти! ти!

б.) На којој се гори преобрази Христос? — Празник преображења Господњег слави се у цркви, 6. августа сваке године. Тада се доноси у цркву прво грожђе и освештава, те се раздаје народу с нафором, у знак милости божије и дара винограда.

в.) Васкресење Лазарево — Лазарева субота светкује се свагда у суботу у очи цвијети. О вечерњу иде се по врбицу, те се на цвијети освешта и раздаје народу.

г.) Свијетли улазак Христов у Јерусалим зовемо цвијети, те га светкујемо, сваке године, у недјељу пред ускрс.

ЧЕТВРТИ ЧЛАН СИМВОЛА ВЈЕРЕ.

(Настављање из вјеронауке у III. разреду основне школе.)

Пише Адам Пејић, учитељ — Бос. Петровац.

Цијел. Учићемо четврти члан символа вјере. Шта ћемо учити?

I. степен. — Шта смо задњих пута учили из вјеронауке? — Како гласи трећи члан символа вјере? — Преведи! Каква се наука за нас излаже у трећем члану символа вјере? — Шта значи казати о дјетињству и младости Господа нашег Исуса Христа? — Кажи нам у кратко о

дјелима и науци Господа Исуса Христа на земљи?

II. степен. — Како гласи четврти члан символа вјере? (Рипатаго же за ны припонтитетѣль Пилатѣ и страдакши и погребени.) Кажи ти! Ти! Ти! Кажите у збору сви!

Преведи Н.! (Учених превађа: Вјерујем у Исуса Христа, који је распет за нас под понтијским Пилатом, и који је страдао

и сахрањен био). Преведи ти! Ти!
Ти! Сви!

Каква се дакле наука садржи у четвртом члану симбола вјере? (Да је Христос био на крсту распет, и после је претрпљених мука и страдања умро, и сахрањен био). Понови! Ти! Ти! Сви!

Дјецо! Ви сте већ у другом разреду учили о страдању и распећу Христовом. То ћемо данас поновити. Али ћу вам прије казати ово! Познато вам је већ, да је Христос претрпιο велике муке. Но Он то није претрпιο ни за какву своју кривицу, јер је Он сасвим невин — без икаква гријеха. Он је све муке па и саму смрт претрпιο за нас; страдао је, распет био за наше гријехе, и умро за то, да избави нас од гријеха и вјечне смрти. Какве је муке Христос претрпιο? Јели Он то претрпιο због своје кривице? Него за што? Одговори нам сад лијепо на ово питање из катихизиса. Каква се за нас наука садржи у четвртом члану симбола вјере? Одговори ти! Ти! Ти!

Сад нам ставља катихизис друго питање: Како је Исус Христос распет, кад је Он толико добра људма чинио? На ово питање одговорићу вам ово: Знате већ, драга дјецо, да је Исус Христос сасвим без гријеха — невин. Он је изобличавао неваљала дјела књижника и старјешина јудејских. За то су они мрзили на њега. Осим тога народ је Христа славио, па су му за то књижници и старјешине јудејске завидили, па из мрзости и из зависти оптужише Христа, те га и на смрт осудише. За што је дакле Христос распет, кад је Он толика добра људма чинио? Понови! Ти! Ти! Сви!

А сад да видимо: Који су важни догађаји претходили страдању и распећу Христову?

Ви сте о том учили у другом разреду, пак ћемо данас то поновити.

1.) Који би ми знао што приповједити о Јуди Изадајнику? (Бољи се ученици јављају). Хајде нам приповиједај Н! (Ученик приповиједа може бити, уз припомоћ учитељеву). Добро си нам казао. Колико дакле бијаше ученика Христових? Кажу имена тих ученика! Какав бијаше Јуда Искариотски? — За што се зове среброљубиви Јуда? — Ко издаде Христа? — За колико сребрењака? — Што се затим догоди с Јудом? (Објеси се).

2.) А који се сјећа штогод о тајној вечари? Причај нам Јово! (Прича.) Тако је. Гдје је Христос опрао ноге својим ученицима? — Шта је Он ту предказао? (Да ће умријети за спасење свијета). Шта рече Јуди, а шта Петру? — Шта у станови Исус Христос на тајној вечери? (Тајну Светог Причешћа.) Шта уради, кад узе хљеб у своје пречисте руке? — Које је ријечи изговорио, кад им даде чашу с вином?

3.) Знаде ли нам, може бити, који причати о том, како је Јуда издао свог учитеља — Исуса Христа? Причај! (Прича.) Куда изађе Христос после тајне вечере? — Ко се је ту молио Христос — Ко се ту јави Исусу Христу? — Шта се ту догоди? — Ко је предводио Јудеје — Како познадоше Јудеји Христа? — Па шта урадише Јудеји? — Куда га тако свезана одведоше? Који је ученик ишао за Њим? — Колико се пута Петар одрече Христа? — За што је апостол Петар плакао? — Шта упита првосвештеник Кајафа Исуса Христа, кад га доведоше пред њега? — А шта му Христос одговори? — Шта учини Кајафа у љутини? — А шта учинише Јудеји са Исусом Христом? — Кад се је то све догодило?

(У четвртак касно у вечер, и по ноћи између четвртка и петка).

Сад ми одговори лијепо на ово питање: Који су важни догађаји претходили страдању и распећу Христовом? Одговори и ти! И ти! И ти!

Е, имадемо још једно питање у катихизису, које овако гласи: Приповједи ми даље о распећу Христовом!

Знаде ли који? (сасвим је оправдано овако питати). Наћи ће се доста ученика, који се из другог разреда добро сјећају, пак би не упутно било готово им градиво подавати; наравна ствар, да ће, може бити, запињати у приповиједању, јер су дјеца по нешто заборавила, али нека им учитељ помаже. Послије нека дјеца одговарају у потпуним реченицама на сходна питања, која ће им учитељ остављати, да тако темељито понове и утврде.) Причај нам Стево! (Ученик прича, а учитељ исправља гдје устреба.)

Кад доведоше Јудеји Христа Пилату? — Ко је био Пилат? Је ли Пилат хтио Христа отпустити? — За што? — Шта је народ захтјевао? — Ко је народ подговарао? — Шта учини Пилат са Христом, да би народ на сажалење побудио? — Је ли то помогло? — Како је викао народ? — Шта тада Пилат учини?

Куд одведоше војници Христа? — Гдје га разапеше? — Како се Христос

молио Богу оцу, Кад су га разапињали — Кога још тада разапеше? Како је говорио Исусу један од разбојника, који се је покајао за своје гријехе? — А шта је њему Христос одговорио? — Шта се је необично догодило, док је Христос на крсту распет био? — У ком часу предаде Исус Христос дух свој Богу Оцу. Шта учинише Јосиф Ариматејски и Никодим? — За што злотвори Христови запечатише гроб, у коме је лежало тијело Његово.

III. степен. — Кажи у кратко; Каква се наука садржи у трећем члану символа вјере? — А у четвртом?

IV. степен. — Како гласи четврти члан символа вјере? — Каква се за нас наука садржи у четвртом члану символа вјере? — Како је Исус Христос био распет кад је Он толико добра људма чинио? — Који су важни догађаји претходили страдању и распећу Христовом? Приповједи ми о распећу Христову!

V. степен. — а) Нађите четврти члан символа вјере у катихизису, пак ћемо га прочитати.

б) Шта је установио Исус Христос на тајној вечери? Које је ријечи изговорио, кад је дао хљеб ученицима? А које кад је дао вино? — Све ово, драга дјецице, чини се и данас на светој литургији.

ПРОПОВИЈЕД ПАРОХИЈАНИМА.

Благочестиви Хришћани!

Сви ви, који се данас налазите овдје, дошли сте да се помолите свемогућем Богу, као Творцу нашем и Творцу свега онога, што видимо и не видимо.

Да браћо, драгом Богу треба се молити, и то усрдно и истински свагда; — јер све што

Во имја Отца и Сина и Свјатаго Духа.

имамо, то нам је од Њега, Он се о нама брине, као добри отац о својој дјечи; — све нам даје, што је потребно за живот наш.

Сјем тога браћо, што смо дужни, и што треба, да се молимо драгом Богу, дужни смо, а и драги Бог од нас тражи, да и друго нешто

чинимо, па тек онда, да драги Бог наше молитве прими и услиша.

Сад да се запитамо, шта смо још дужни чинити, и шта од нас драги Бог тражи?

Драги Бог тражи од човјека, — правосл. хришћанина, не само, да Му приноси молитве; него још, да испуњава свете заповиједи Његове; — испуњавање заповиједи божјих састоји се у извршавању добрих и Богу угодних дјела.

Па која су то добра и Богу угодна дјела?

Добра и Богу угодна дјела јесу ова: Придари цркви и школи колико можеш и колико ти од срца иде; учини сиромашу помоћ јер је сам наш Господ Исус Христос казао: „Ко помогне, једног од ове мале браће моје, помагао је мене а не њега“. — Видиш ли да се двојица свађају, приђи и помири их; — ако те, неко увриједи, опрости му, па ће и теби драги Бог.

Сазнаш ли, да неко намјерава, да учини неко зло и неваљало дјело, посавјетуј га и поучи га и тако, ако је могуће, од његове зле намјере одврати га. Опазиш ли да је нечија етока ушла у туђу њиву, отиди и истјерај је. — Како си рад да ти други учини нешто добро, тако учини и ти другима; како ти је мрско, кад ти неко учини нешто неваљало, тако немој ни ти другом, — па ето добра.

Тако радећи, и добра дјела чинећи и у Бога тврдо вјерујући, сваки онај хришћанин може се надати у Божију помоћ, може се надати да ће наслѣдити царство небеско, — вјечно блаженство, које је уготовљено за праведнике.

За то, драги хришћани, чувајте се гријехова, који нам сметају наслѣдити — вјечно блаженство.

Грјешно је красти, грамити за туђијем, јер све што је отето, то је проклето, лако дошло, а још лакше прошло; благословено је оно, што човек својим трудом и поштеним начином стече и заради. —

Не ваља лагати и клеветати друге људе, јер човека Бог дужи, да истину говори; не осуђуј и не пањкај друге људе; ко осуђује другог биће и сам осуђен. —

Не треба се светити ником, ни мрзити никог па и непријатеље своје треба љубити, и за њих се Богу молити; у овом нам је дао добар пример наш Господ Исус Христос, — кад Му је наступио пошљедњи час страдања за спасење грјешнога рода човечанскога. Он се опет

молио своме Оцу — Богу, и за непријатеље своје, говорећи: „Оче опрости им, јер не знају шта раде.“ — Па за то и ми треба да нашим непријатељима праштамо, јер ће драги Бог свакоме по његовој заслуги дати, — како ко заради, онако ће му и бити. „Зло рођење, готово суђење“.

Чувајте се псовке и свађе, јер псовка је и свађа пламен, који овога свијета спаљује куће и имања, а онога свијета крати душевно спасење.

Избјегавајте сваку свађу и раздор; живите у слози и љубави, јер у слози лежи сваком напредак.

Немојте се криво крети, ни лажно свједочити, ко се криво куне и лажно свједочи, тај добро проћи неће, јер такве Бог кажњава. —

Побожни хришћани, код вас многијех увиђам и то: да вјерујете у некакве гатаре и врачаре, те у вријеме какве нужде и болести код њих лијека тражите, а то је врло грјешно чинити, јер друга заповијед Божија каже: да треба вјеровати „у једног истинитог Бога“, а друге све лагарије одбацити. — И заиста, ко тврдо вјерује у Бога, Он му и помаже.

С друге је стране и штетно вјеровати у којекакве варалице и бајалице, јер сваки онај, који врача и гата, не зна, како ће доћи до комада хљеба, а без труда и зноја. —

Па и само вам се каже, да гатари и врачари само лажу, а за то ево јасна доказа: Они — гатари и врачари, кад би што могли и знали, они би сами себе најпре уређили, па би били богатији, раставнији у свачем од других људи; јер што другим људима није могуће, њима је могуће. Шта више, њих би држава признавала, као и научне љекаре — докторе, па би их за то и награђивала, кад бих они могли и знали допринијети какву помоћ народу — држави. На против, они се не смију нигдје ни показати јавно, са својијем гатањем и врачањем, за то, јер то је лажно и неистинито што они раде, па се боје црквене и грађанске власти. —

Драги Хришћани, ја вас савјетујем као ваш духовни пастир оканте се тога лажнога сујеверија. Вјерујте у једног истинитог Бога. У нужди и болести потражите помоћи од Бога и свете цркве Његове; ако вам ко болује у кући, позовите свештеника, нек болесника исповједи и причести и Богу се помоли. — У ври-

јеме какве заразне болести, треба позвати лекара — доктора, који се за то спремао и учио, нек притекне у помоћ болноме. —

Чувајте се свега онога, што је грјешно и штетно по човека, пригрлите себи само оно, што је поштено и корисно, што је од Бога дано. —

Чувајте и волите свету вјеру православну и народност српску; старајте се да своје млађе на добар пут изведете; како би вам доцније у зрелим годинама могли послужити на дику и понос. Старајте се, да међу вашијем укућанима влада слога и љубав; гдје је слога и љубав тамо је и божји благослов; млађи треба да своје

старије слушају и поштују, а старији да им лијепо и паметно заповиједају.

Власти се покоравајте, јер све су власти од Бога дане; што држава тражи, подајте, јер вели св. јеванђеље: „Подајте Богу боже, а цару цареву“. Сваки свој посао радите, а у туђе се послове не мијешајте.

Останите на вијек вјерни синови св. цркве православне и народности српске. Амин.

Говорио:

Јован О. Митровић,
свештеник.

У РАДИШЕ СВЕГА ВИШЕ, У ШТЕДИШЕ ЈОШ И ВИШЕ

VI. писмо уреднику „Бос-Хер. Источника“.

Возљубљени у Христу браће!

Да, дивна ли је горња пословица, што је наш српски народ чешће употребљује! Али, и ако с њоме често разбијају главу, многи је тачно не испуњавају.

А ко је тачно не врши, тај жели, или ће пожељети туђи залогаш.

Некако је у нашем народу неко мртвило завладало! Свак уздише и виче: Нема рада, слаб промет, слабо живљење!

Многи су сјетни и невесели. Али, како се види, та суморност није због нерадње, него то ће нешта друго бити; а то је:

„Оно, што се заради, многи не зна сачувати.“

Треба на пару стотину узлова, па да буде пуна кеса; јер пара је враг, па је лако нестане.

Освједочено је, да се много више троши, него што се зарађује. А што није добро, то се не зове умјети и знати, него тако се зове незнање и неумјење; или боље расипање.

То расипање, да је уложено на наше црквено-народне ствари, могло би се донекле и оправдати, а иначе видимо, да од тога расипања, од тијех нашијех зарада и уштеда, мало се види користити, што се тиче за побољшање и унапређење народно.

Не расипају се „паре и даре“ за књиге — на украс срца и душе; не расипају се на никакве проsvјетне цијељи; не расипају се на школе и цркве, него једино и свакидање расипање и у

залуд бацање — муком стечених пара, јесте расипање у разне насладе тјелесне! . . .

Нека је доста и добро и масно изјести, а још боље нека је лијепа пића, па пуне чаше сушити.

Од ове болести пате многа наша браћа.

И ето због чега је сјета и невеселост завладала међу нашим народом.

Прекомјерно јести и пити, то убија вољу на сваки рад; убија вољу на паметно размишљање и расуђивање: шта да се учини са стеченом зарадом?

Штеђети треба, али и та штедња не смије преферати границе људског саобраћаја и потпомагања.

Од онога, што је зарађено и уштеђено, треба нешто одвајати, па употребити на корист народну. А није доста гледати само за се и за свој трбух.

Ко добро ради, тај има блага, а ко умјје штеђети, тај има свега. Али, ако штедња пријеђе у ципилук, онда је то још горе и опасније него и расипање. . . Од ципије нико користи нема. Ципија, нити умјје просипати за се, ни за друге. — Он се скамени над стеченим имањем, ко кукавица на дубу. . . Кукавица увијек и непрестано кука и кука, а ципија над гомилом блага уздише и уздише.

Мора да му је жао, што не ће бити мјеста и у гробу његову, да би коју кесу дуката са собом понио. Премишља несретник: „Ох, да ли ће се и на оној страни гроба трошити?

Кукавица — или слушала славуља, или ластавицу, или коју било тицу пјевачицу, она никако, да промјени своје мелодије . . . Кукаће на сваки крај и у свако доба: „*Куку! Куку!*“

Тако и тврдица, не осјећа, што невољни плачу, што потребни моле помоћ; он им није друг, ни пријатељ, да им помогне својим имањем, — заклао би се за пару; него им је једино друг у плачу. И он плаче и он уздише над својим црним благом: „*Ух мени, шта ће с овим бити?!*“ . . .

У нашем народу има их истина и који умију зарадити, заштедити и на корисне ствари и установе употребити; али такијех је врло мало. Могли би се пребројити. Њима хвала и хвала по стотину пута, и благо њима!

Него нас срце мора забољети, што их онолико немамо, колико би их могло и требало да буде. Има их и такијех, који не ће да слушају паметна савјета . . . Многоме се чини срамота, ако га какав паметан поучи — у чему било и ако му прстом покаже његову погрјешку; јер да га не сматра за пријатеља, не би га опомињао, али усјана глава друкчије схваћа! Кад му се право и истинито пребаци, сматра за увреду и понижење.

Ово долази од рђава васпитања и од састајања с неваљалим и развратним друштвом. Ако један напредује, друга десеторица обарају га, јер му завиде.

Завиде му, што је човјек и патриота, а они се расипају и хвале, како су народне патриоте!

Од хвалисаваца штета је држави и народу.

Ако се нађе који трпељив, па трпи и трпи други, јачи још га више упропашћује морално и материјално, замишљајући, да он мора трпити. Морално га упропашћује износећи на њега лаж и презир, а материјално сметајући му његову раду, да не може живити. А, то не смије бити, у нас српске браће!

Ако неко изнесе јавно истину на сриједу, онај кога се тиче, љути се и рад би, да упропасти истога, а то није оправдано.

Не износећи мане, како би се људи поправљали и усавршавали. Пород добријех примјера треба је изнијети — због срањивања — и по коју ману, да би се истинит закључак извео; јер који није рад право и истинито, тај одобрава, да се збори у свијету, што је неко рекао у шали, или збиљи: „*Не смијеш зборити ни право, ни криво!*“ Ако је тако, сваки језик за зубе, па

ћутите, нек чини, шта ко хоће. . . Али ово не ће никада и нигдје бити.

Није корист радити, а на сриједи, да не остане ништа.

Поштен рад од Бога је благословен. И кад Бог поштен рад благосиља, треба од поштене зараде нешто и на добре цијељи употребити, а Бог ће му то стоструко надокнадити,

У нашем народу неки цијене више школу, а неки цркву. То у Србина не смије бити! Школа и црква, то су светиње, које једнако помажу Србину, за то и Србин једнако треба, да их помаже.

Ако се купе прилози за цркву, треба — што коме срце жели приложити, а ако се купе за школу, исто тако.

У нашем народу има пословица: „*Не даје ко има, но ко се научи!*“. Ова истина освједочена је. Онда, има их и таквијех, те мисле, да ће себи велику штету учинити, ако коју црквицу приложе на коју било народну ствар. Многи не разумију, или неће да разумију, да је дика и понос за човјека, ако од своје уштеде, даје на добротворне цијељи.

Сада, да изнесем један истинити догађај, какав се дешава већином у свима нашим мјестима.

17. маја о. г. посетио ме у моме стану, мој бивши школски друг — отац Стеван Ковачевић, дољански парох. Исти је купио прилоге за градњу нове цркве у вароши *Бихаћу* (Босанска Крајина). За ово, што ћу навести, нека ми је свједок исти парох.

Замолио ме, да с њиме зађем од дућана до дућана, не ће ли што више прилога бити.

Ко је купио прилоге, може знати у какве се неприлике долази мољакајући коју пару.

За то, што је градеки парох био одсутан, примио сам се, да му помогнем мољакати.

У сваком дућану — наравно ја сам га морао преставити: *Парох Стеван Ковачевић из Бихаћа, моли прилог за подизање бихаћке цркве!*

Скупили смо, према мјесту и имању прилично; али као у свакоме нашем мјесту, тако се и овдје примијетило, те је гдје који од приложника рекао: „*Да се купи прилог за школу дао дик, а овако не могу, има и 'нако много цркава!*“ Други опет примијетише: „*Преча ми је моја црква, него шифа!*“

Причао ми је кашње отац Стеван, да је овако готово у свима мјестима био поздрављен и оваком попаром почашћен, разумије се недје мање, а негдје више.

Да ми је ко одвалио неколика шамара, чини ми се, лакше би ми било, него што сам 'наке ријечи чуо! . . .

Онаквијем није корист доказивати, јер се они много не осврћу на доказе.

Мило им је примијетити, па шта било; и многоме се чини дика, ако што избаци и луци, што се не пристоји разумном човјеку.

Много их је у нас, који су јунаци на језику, а гдјетреба, да се човјек покаже, бјеже као да их није ни постојало.

Овако радећи, рад нам не ће користан бити; овако штедећи нијесмо на правом путу.

И, док год буде мало патриота, дотле ћемо забачени бити, дотле ћемо немоћни бити.

Но опет:

Ја не очајавам! Ја се надам у свјесну браћу, који знају радити и зарадити; штедити и уштедити; надам се у браћу, који знају од својијех уштеда на корисне ствари употребити, а зато ће им народ вјечно благодарон бити. Потомство ће их увијек спомињати као узорне Србе, с тога нека на свима њима почива мир и благослов од вишњег Бога.

Слава и хвала свакоме, који не живи за се, него и за свој народ!

А на крају велим:

„Нека се паметно и разумно употребљује зарада и уштеда, па ће мање бити суморнијех и несноснијех дана.“

Прими, драги брате, срдчни поздрав!

твој у Христу брат:

Мар. С. Поповић,
пресвјетер.

ЗАНАТ ЈЕ ЗЛАТАН.

VII. писмо уреднику „Бос-Хер. Источника“.

Возљубљени у Христу браће!

Човјек је створен да ради, јер не радећи не може се живити.

Бад је од потребе рад за сваког човјека, који живи, то су се људи мучили, трудили и измишљали поједине занате, и у току времена постајали су разни занати.

Наравно, ти занати с почетка били су не-савршени, док су се временом бољи и бољи измишљали и употребљавали. Тако је са разним занатима и радовима омогућен безбрижнији живот за човјека.

Отуда су народи рекли:

„Занат је златан.“

Што ће рећи:

„Сваки занат, који појединац, или више њих употребљују и знају да примјењују за корист човјечју, доноси добит и награду.“

До воље је свакоме човјеку, да бира какав хоће занат, а благо си свакоме, који изабере онај занат, за којим му срце тежи; јер, што човјек жели, то радом и занатом постиже.

Још боље у свему успијева онај, кога на рад упућује челична воља.

Разним занатима, постигли су људи — промишљајући, такни успјех, да се људским рукотворима и производима задивљује сав свијет.

Докле може рад и прегнуће дотјерати!

Сви просвијећени народи брину се и подижу разне занатлијске школе и радионице. Такмаче се, ко ће боље успјети — у коме било занату. Подижу се школе и радионице — као што рекох — па се, учећи се знању и оплемењујући људска срца науком, уче уједно и занати.

То се с тога чини, да сваки занатлија може изаћи на поприште, пред образовани свијет — пред ителигенцију, те да разумно знаде свој занат на бољу корист употребити.

Таке занатлије, које поред заната знају се у свијету наћи знањем и предусретљивошћу, — они се с правом могу надати срећи и благостању, како својој и своје породице, такоће с правом могу очекивати плод благословен и по онај народ, из кога су поникли, а и по ону државу, које су поданици.

Када смо освједочени и убијеђени, да се без заната не може и када се осврнемо на наше прости занате, морамо пожељети, да и наша дјец

траже себи занате, гдје се учи мислити и радити.

Треба, да се укине она пословица: „*Плети кошачу, ко и ошачу.*“

Јер ако је могло тако некада бити, данас не може, када се на све стране просвјета шири, а на просвјетне ствари толико троши, што човјек није у стању тачно пребројати . . .

Наша је младеж даровита и разумна, а то двоје добар је основ за даље унапређење, било у занатима, у трговини, или у ком било обрту и раду.

У нас се види, да би сваки рад био да постане од један пут старјешина и господин!

Замислити што, па учинити, чему би се људи задивили, то је тежак посао, за онога, који није вјешт. Ту не помаже ни највећи дар, ни најјаче прегнуће, ако човјек нема добра ослона у ономе, за што се заузео, за чим тежи и што би рад био постићи.

Многе мисле, да се са занатом не може живити, а који тако мисле, врло се варају.

И са занатом може човјек бити господин, може бити старјешина; али само се то постиже челичном вољом, трудом и понашањем.

Сваки је рад да буде: поц, учитељ, престојник, судија, официр и стотину другижих звања, па кад би сви то били, како би се живило; јер занатлија и раденик и господи помажу живити.

Па онда треба и занатлије поштовати и уважавати, треба их помагати, па ће лакше моћи успијевати и благостање народно.

Нашој младежи не треба руке везати, нити јој очи затварати, него их упућивати, да многи пригрле занате и радове, да се потље не ускају.

Који разумије и жели, да му дијете не остане сакато и просјак до вијека, тај је своје чедо упутио на користан рад, занат, или који било обрт. Или, ако није до сада, треба одмах да се лати тога посла, да га дјеца — потље његове смрти не проклињу.

Изводите своју омладину на стазу и пут, по коме ће ићи и користити се за своју будућност, па сте одговорили својим родитељским дужностима.

Није корист за дијете, што га родитељи милују и тепају му:

„*Дале — миле!*“ Тијем му убијају дух и тијело, па није вриједно, да живи. Истина, треба свој пород љубити и миловати; али то треба употребљавати са свим опрезно.

А мислим, да је још већа љубав и миловање родитељско, кад дочекају, те виде — за свог живота омладину своју одњеговану, васпитану и изведену на пут, јер нема већег и бољег наслједства, него оставити своју омладину сретну и напредну.

Омладина, која ће својим рукама зарађивати кору хљеба, омладина, која ће умјети поштено и свјесно у свијету живити — ето, то је највеће добро, које могу родитељи учинити својој омладини, — својој крви.

Зато, мили и драги родитељи, браћо и пријатељи наше српске омладине, сви настојте те упућујте своје ближње, који се не разумију, нека шаљу своју омладину у школе и занате; вичите зрелим савјетима на оне, који вам не би одобрили ваш оправдани поступак!

Није то дужност једнога, двојице и тројице, него је дужност свакога, који осјећа у себи, да нешто зна и умјеје; нека тумачи народу простијем, да су сви добри занати од користи по род људски.

Када се толико старају сви просвијећени народи, морамо и ми загрлити ту општу свјетску дужност, нека види свијет, да и Србин зна и умјеје — кад хоће и да не жали труда, ни рада, кад му има ко показати, што је од користи за сваког човјека.

— Да ли сам тачно одговорио стављеном наслову, моје није да процјењујем, — хвала Богу, доста их је, који се за оваке ствари интересују, па нека сваки опцењује како жели и хоће . . . Моја је једина жеља била, да изнесем оно, што мислим, да је од користи за сваког човјека, — а на по се за наш народ.

Изнио сам оно, што ми је срце жељело . . .

И опет довикујем са српским занатлијом:

„*Занаш је злешан,* —

Носим га дома,

Нијесам сиром!“

С поштовањем!

твој у Христу брат:
Мар. С. Поповић,
пресвитер.

БЕСЈЕДА НА СВ. 40. МУЧЕНИКА.

Благочестици хришћани!

Данашњом приликом празнује наша св. мати црква, а с' њоме и сав хришћански народ, између многих својих хришћанских мученика и светитеља: „Спомен св. четрдесет мученика“ — који за вјеру Христову пострадаше и радо се жртвоваше. —

Да би пак поближе знали, драга браћо, који су то младенци били, које црква данас слави и својим црквеним молитвама прославља, нужно је да вам о њима коју и проговорим.

Општа вјера, код свију народа прије Христа, као и за вријеме Његово, била је: „незнабожачка“! Они нијесу познавали правога и истинитог Бога, него су правили себи разне „богове“ од различитих материја, као: од дрвета, камена, метала и т. д. па су им се клањали, молили, и жртве им приносили.

Па и сами цареви и старјешине ових незнабожачких народа, у заблудама и безумљу свом, правили су различите кипове и заповједали народима, да им се као „богу“ клањају, моле и жртве им приносе, и то је све дотле трајало, док се свемилостиви Бог не смилова на заблудели род људски, и посла му Спаситеља — јединородног сина свог Исуса Христа, који својом спасоносном науком просвјетли род људски и и показа му „праву вјеру“, вјеру у једнога истинитог, правога и невидљивог Бога, Творца неба и земљи и свега што се види и што се не види. Народ почё одмах свом душом примати нову Спаситељеву вјеру и науку његову, на што се уплашише сви свештеници, па и сами цареви и господари њихови, па одмах почну жестоко гонити све преврженике вјере Христове — хришћане, па и самог Христа убише и његове апостоле, и тако је то прогонство трајало 300 и више година послеје Христа, те нам св. наша мати црква, казује данашњом приликом — из доба тог прогонства — и за страдање „четрдесет мученика“ —

На 300 година послеје Христа, владао је у Азији неки „Лициније“, који је био незнабожац и страшно мрзио, мучио и прогонио хришћане. Он изда строгу заповијед да се сви хришћани морају клањати незнабожачким идолима; а који пак не би хтјели, да се страшним мукама уморе.

У војсци тога цара незнабожца (Лицинија) бијаху четрдесет војника хришћана. Тој војсци прочита се строга заповијед, да се сваки војник мора клањати тијем умјетничким боговима — идолима, онда ових четрдесет војника рекну, да су хришћани, и да се неће клањати ни жртве приносити нијемим ни мртвим рукотворинама човјечијим — идолима! На то их одмах одведу пред судију, који им прећаше страшним мукама, ако се царској заповједи не покоре. Но кад ови неустрашиви борци — мученици, за вјеру Христову одважно изјавише судији, да нема те силе, која би их могла принудити, да се одрекну праве Христове вјере! Одмах неправедни и немилостиви судија дадне их немилостиво изударати камењем, у лапце оковати и у тамницу бацити, гдје су осам дана лежали, а послеје су их и на саму смрт осудили, али какву смрт?! — смрт коју је могло да измисли само људождерско и звијерско срце — бацили су их у једно врло хладно језеро т. зв. „Еклатијско“, да се тамо посмрзавају. Три дана су ових четрдесет мученика у највећем леду смрзавели се, али ипак осташе чврсти и постојани у вјери Христовој. Пскрај тог хладног језера, била је једна топла бања, те чим би којем осуђенику муке додијале — те би се случајно Христа одрекао — да може одмах у то топло купатило ући и страдању свом крај учинити.

Али их један друг изневјери, те у мукама својим утече крадом — у намјери, да се Христа одрече — и уђе у топло купатило, но чим је ушао, тамо је одмах и издануо. Те тако је овај несретник изгубио и земаљски и вјечни живот. Но милост Божија, које се овај лишио био, излила се је на другог! Код језера била је постављена стража, која ће чувати мученике у језеру. Један стражар, кад су му другови поспали били, опази ноћу велику свјетлост, и на велико чудо, спази сјајне круне над главама мученика у језеру; али их не бјеше „четрдесет“, него „тридесет и девет“!

Задивљен и занешен том небесном — надприродном љепотом, брже боље свуче са себе хаљине, скочи у језеро међу мученике и повиче: „Ја сам хришћанин!“ „Господе Боже мој, ја вјерујем у тебе, у кога вјерују и ове твоје праве

слуге. Прими и мене, о Господе, и придружи ме овима, и удостоји ме, да за тебе мучен будем!" И Бог даде овом новом страдаоцу, те и он над својом главом угледа мученичку круну. Обрадовани мученици овим новим другом, с њиме заједно прослављаху Бога, и у том испустеше свој мученички дух за вјеру Христову. Но крвожедне судије, не задовољши се само оваквим мукама и смрћу данашњих св. мученика, него спалише и њихова измучена тјелеса на ватри у прах и пепео, којег сасуше у текућу воду. (црк. Пролог). —

Ето благочестиви хришћани, какву су страшну мученичку смрт претрпели данашњи св. мученици, који се настанише у двору она небеског и примише вијенац мученички из руку Божијих, јер их „десница Божија покри и мишица његова заштити“ (Пр. Сол. V). —

Поучимо се и ми драга браћо из примјера данашњих светих четрдесет мученика Божијих,

те будимо и останимо кроз цео живот наш чврсти, стални и непоколебљиви у нашој православној вјери и народности нам српској! Од нас се захтјева, да нашу вјеру чувамо чисту и непорочну, да живимо правим хришћанским животом у миру, и љубави; да чинимо што више можемо добријех дјела; да постом и молитвом очистимо тијело и душу нашу, и да са страхом, вјером и љубављу приступамо св. тајни причешћа, овом једином спасоносном средству, за очишћење гријехова нашијех. —

Само, ако такви будемо, и тако живили и радили, онда се тек можемо поуздано надати, да ће нас премилостиви Творац удостојити царства свога небеснога, заједно са св. данашњим мученицима својима. Амин.

Говорио: 9. марта 1895. у цркви Српско-Мравичкој.

Стево С. Поповић.

свештеник.

ДУЖИНА ЧОВЈЕЧИЈЕГ ВИЈЕКА У ПРВОБИТНОМ СВИЈЕТУ.

С рускога превео: Р. Ст. С. Илџић, учитељ.

Нама, који смо се навикнули на поредак, који данашњим даном влада у свијету, врло се необичан чини онај период вијека човјечијега, који је обухватио по осам и по девет стољећа. Адам је живио 920 година; Сит — 912, Енос — 905, Каинан — 910, Малеленил — 895, Саред — 962, Матусал — 969, Ламех 753, Ноје — 950 (Бит. гл. V). Дужина човјечијега вијека, већ је од давних времена сведена на период од седам до осам деценија година, (Псал. 89, 10), и ми смо се тако привикнули на оволику дужину вијека нашег, да држимо за нераборито и неразумно и желити дужи вијек, него што је овај. Данашњим даном ми, навикнути на садашњу дужину вијека човјечијега, не можемо ни да схватимо, како је могла природа човјечија, која у ово доба не може ни једно стољеће да преживи, пре-

живети више стољећа и како је за сво то вријеме могла сачувати здравље и тјелесну снагу до посљедњег часка и способном бити за душеван и тјелесан рад. Није дакле чудо, што су многи у новије доба, не могући схватити и растумачити себи онолику дужину вијека наших праотаца, дошли на ту рђаву мисао, да посумњају у истинитост и оригиналност хронолошких података, који се налазе у Мојсијевој књизи постања.

Многи, да би лакше схватили и разјаснили могућност деветостолетног жививота човјечијег, почели су узимати године наших патријараха у неколико мје сеца¹⁾ неки су пак тако далеко отишли,

¹⁾ Августин је у своје доба наплазио на претпоставку, да се 10 година у животу до потоних патријараха имају сматрати као једна сунчана година наша. De civitate Dei XV.

WWW.UNILIB.RS

да су и саме мјесеце сматрали за године, као што се некада рачунало вријеме код старих египћана¹). Али у самој књизи Постања имамо ми јасне и необориве доказе о томе, да је Мојсеј, излажући дужину вијека наших праотаца, узимао за годину исти период времена, који ми и данас узимамо т. ј. и код њега се та година састојала од 12 мјесеца, а мјесец од 30 дана. Да би се о томе увјерили, морамо обратити особиту пажњу на опис и повјест о потоцу. (7. и 8. гл. Бит). Сво вријеме за које потоп трајаше са различитим променама, које се у то доба на површини земаљској збиваху, примјењује Мојсије годинама Нојевог живота. Он овако говори: У шест-стотинитој години живота Нојевог двадесет седмога дана другога мјесеца, отворише се сви извори од бездана и сви прозори небески (Бит. 7, 11). Даље говори он (8, 4), да се у двадесет седми дан седмога мјесеца, ковчег Нојев, који је на води пливао, зауставио на Арарату. На тај начин између овог последњег времена, када је ковчег стао и оног првог, када је потоп започео, протекло је пет мјесеци, и у тих пет мјесеца рачуна Мојсија 150 дана (8, 3. 7. 24.) по томе дакле на сваки мјесец долази по 30 дана. Ово се још јасније може видети из рачунања осталог времена до изласка Нојевог из ковчега. На основу тога није тешко одредити, колико таквих мјесеца рачуна Мојсеј у једну годину. Цео период времена, од почетка потопа, па до изласка Нојевог из ковчега, одређен је потпуним кругом времена, којег обично годином називамо:

кѣ мѣсѣцѣ же второй, кѣ двадцатѣ седмий день мѣсѣца изше земля. И рече Господь Богъ Ноику глагола: Изыди изъ ковчегѣ... (8, 14—16), и то

¹) Лактанције lib. 2, с. 12. читао је о томе код Варона.

је било баш на годину дана од почетка потопа, јер је потоп такође започео 27. дана а другога мјесеца али прошле године. И тај круг времена назвао је сам Мојсије годином, а исто тако је назван и у примјени к добу живота Нојевог, о чему овако говори: И кытъ къ перкоѣ и шитѣ сотное лѣто къ житіи Ноику излаче кода ѿ лица земли (— 8, 13), док међу тим прије тога къ шитѣ сотное лѣто къ житіи Ноику, разкырзошиа ки источници кызаны (—7, 11). ако добро припазимо на све хронолошке податке у опису цијелога времена, за које је потоп трајао, то ћемо на основу њих лако одредити моћи број мјесеци, који је рачунао Мојсије у једну годину. Ми већ имамо 150 дана или (што је то исто) пет мјесеца, за које је вријеме вода достигла свој врхунац, али пет мјесеци, још никако не сачињавају једну годину. Даље се говори: у први дан десетого мјесеца појавише се врхови од горâ (— 5), по томе је дакле и десети мјесец саставни дио године. И даље: на четрдесет дана од првога дана десетого мјесеца, отворио је Ноје прозор од ковчега и пусти кроза-њ гаврана (—6, 7). Тако дакле сада имамо 10 мјесеца у свакоме по 30 дана и још десет дана из једанајстога мјесеца, али и ово још никако није година. Потоме, послје седам²) дана чекања, да се гавран поврати, пусти Ноје голубицу (—8), која му се натраг вратила, али без икаква знака о томе, да ли се гдје појавила сува земља. Послије тога чекао је још Ноје *седам дана* и тада опет пусти голубицу, која му се у вече врати, носећи у кљуну гранчицу од маслине. (—10, 11). Ичекавши још и трећих *седам дана*, по трећи пут, Ноје пусти голубицу, али му се више не врати (—12). Цијело вријеме,

²) Ово се дознаје из 10 стиха гдје овако стоји: и предиде еше седмь дней.

за које је Ноје помоћу голубице, испитивао стање земље, износи 21 дан. Кад сад тај број додамо на пређашњих 10 мјесеци и 10 дана, имамо тада 11 пуних мјесеца и 1 дан, и то све на основу тачних хронолошких података; али овај број и ако је врло близу нашој години, још ипак није година. Кад је Ноје последњи пут пустио голубицу, познато нам је да се она није натраг вратила. После узалудног чекања на њен повратак, прихвати Ноје нов начин, по коме ће испитивати стање земљине површине: он отвори кров на ковчегу и види, да је воде са свим нестало са земљине површине. На основу тачног и јасног описа Мојсијевог, било је то шест стотина прве године живота Нојевог, а још тачније у први дан првога мјесеца (8, 13), разумије се идуће године¹⁾. Према томе морамо узети, да је од онога времена када је Ноје посљедњи пут пустио голубицу, до отварања крова на ковчегу, протекло 29 дана, те када овај број додамо на познатих нам 11 мјесеца и 1 дан, добијамо ми равно дванајест мјесеца, у свакоме по тридесет дана, и тако ће сљедећи дан, у који је Ноје отворио кров на ковчегу заиста били први дан првога мјесеца, али већ идуће нове године, као што то и сам Мојсије одређује. Из свега до сада реченога, имамо јасан и необориви доказ, да је Мојсије саопштавајући године до потопних и послје потопних патријараха, рачунао у годину дванаест мјесеца а у мјесецу тридесет дана.

Али сада чиме да разјаснимо могућност, огромне дужине живота наших првобитних предака?

При свем том, што је наша природа истоветна са природом праоца Адама и

¹⁾ Даље се опет броји: мјесец други шрећи (ст. 14).

његових најближих потомака, ипак неможемо тврдити, да је природа касних поколења његових, а тим више природа данашњег човека, располагала онаком снажном комплексијом, онаким крепким силама и онаком правилношћу тјелеснога устројства и правилношћу међусобних одношаја различитих сила, каквима је располагала природа првобитних људи. Природа првобитних људи, која је недавно изашла из руку Створитељевих, није могла одједном изгубити своју природну снагу. Природа човечија, која првобитно онако бијаше богато обдарена различитим силама, заражена кашње отровом греха и трулежи није се могла одједаред подчинити болести и растројству, него им је подлегала по мало и постепено у течају различитих промјена, које наступише у њојзи. Крепост и слабост, здравље и трулеж од болести, прелазе као наслеђство са предака на потомство и то од свакога претка, са увећаном снагом, на потомка. Од предака наслеђена зараза растројства и трулежи, умножена још личним додатцима свакога човека, прелази са свакога поколења на млађе потомство, али у количини, која је умножена бројем пређашњих поколења. На тај начин допотопни људи, имајући мало предака, нису могли ни наслеђити све оне различите врсте наслеђенога трулежа у оној мјери, у којој су га наслеђивали послје потопни људи и њихови потомци, особито пак ми, којима је сваки од стотина и хиљада предака наших, у наслеђство остварио нови дио телеснога зла и растројства. Још с давних времена правдано је мишљење — као што и у науци о здрављу и о болестима човечијим нема истинитијег принципа, по коме данашњим даном нема на целом свету ни једног организма, који би потпуно здрав

био; та и сам најздравији човек ипак има ма какву болест ма у којем делу организма, свога и то болест — насљедну. Па зар нас не увјерава о томе и сама историја постепенога скраћивања дужине вијека људског? До потопа људи живеше више од 900 г. после потопа до 500, после зидања куле вавилонске око 300, у доба Аврамово скраћена је дужина вијека на 150, за Мојсија на 120, а за Давида на 80 година.

Да се првобитна сила и крјепост тјелеснога састава у људи првобитнога доба задуго могла одржати, много је доприносила и сама спољашња природа у којој је тадањи човек живио, а такође и патријархални начин живота.

Послије пада човјечијег, није одједаред уништена и првобитна снага његовог тјелесног организма, него је то све постепено ишло, тако исто није се одједном — послије проклетства, које је сљедовало усљед грјехопадања човјековог — истрошила и оскудном постала у богатству плодотворних сила својих ни цијела видљива природа, него такође постепено. Земља и вода, свјетлост и ваздух — све је у себи носило живот, све је дисало и прожмано било за невиног човјека — здрављем, силом, крјепошћу, све је хранило и његовало и његов тјелесни организам тако, да би он могао вјечито живјети. Земљу и све стихије са сзима створењима својима проклео је Господ Бог, јер се човјек морао служити њима при дјелима својима. По томе је дакле и проклетство Божије почело дјелати на земљи, оно је смањивало плодотворне и животворне силе њене у онаковој саразмери, у каквој се множише греси човечији. Време за које је род човечански потпуно наравствено искварен постао, бијаше уједно вријеме за које се искварише и унутарње силе ње-

гове па и сама земља; и ето пред потопом, када је Господ Бог изрекао да Дух његов не може пребивати са људима онога времена, због тога што они живљаху само за тијело своје, показало се пред судом Божијим, да је и земља на којој је становало искварено тијело човечије, такође искварена била, а искварена с тога, што свако тијело бијаше искварило пут свој на земљи (Бит. 6. 3. 11. 12). По томе не можемо потоп сматрати као казну самоме поквареноме човјеку намијењену, него као казну и оне планете, на којој је он живио; као што је послије потопа одузета одмах скоро половина вијека човјечијега, тако је исто — може бити — тада одузета половина и од земљиних произвођачких и животворних снага; особите пажње вриједна је и та околност, да је дужина вијека човјечијег од постанка свијета па све до потопа — дакле за 2256 година — вазда стајала на једној и истој мјери без умањавања, први човјек Адам живио је 930 год. а такође и последњи човјек првобитнога свијета Ноје живио је 950 год.; 10 столеће живота бијаше доба смрти скоро свих допотопних патријараха, док међутим послије потопа људи једва да преживе и пет столећа. Први патријарх који је послије потопа рођен на земљи, звао се Арфаксад, он је живио 465 година, дакле ни пуву половину вијека допотопних патријараха; од тога доба и ако у краћим периодима времена али зато у већој размјери и брже, скраћује се дужина вијека Нојевих потомака; од потопа до Авраама, у периоду од 1257 година скраћује се дужина вијека на 150 година. Намећу нам се сада питања, шта је дакле могло одржавати ону непромјенљиву дужину живота човјечијега у допотопноме сви.

јету? И шта је узрок, да је послје потопа дужина вијека човјечијег скраћена од једном на половину првашње дужине? Решавајући ова питања са природне тачке гледишта добијамо одговор, да је у оба случаја (и прије и послје потопа) узрок била сама земља. Првобитна земља са својим свјежим и здравим силама дјествовала је повољно на човјечији живот, те је овај могао лако преживити онолику дужину; али потоп је првобитне свјеже силе земљине јако умањио и искварио, тако, да она послје није била у стању онако упливисати на човјека, као што је то прије потопа чинила. Дакле, са уштрбом који је услед потопа претрпела земља у својим произвођачким и животворним силама, претрпιο је уједно удар и живот човјечији, јер му је првашња огромна дужина осјетно скраћена. Да су првобитни људи могли тако дуго живити, и ипак за целог тако дугог живота сачувати потпуно и свјеже тјелесне и душевне силе своје, поред природе, која бијаше богата у плодотворним силама својим и која је са сваке стране човјечије здравље његовала и кријенила, много је доприносила простота и правилност у начину живота допотопних и послјетопних становника наше земље. Велика је разлика међу условима живота простог патријархалног живота на крилу саме матере — природе и међу условима живота, који се проводи у различитим великим људским удружењима, по већим градовима, поред спољашњег незадовољства и постојаног немирног стања духа, поред различитих задовољстава и неприродног провођења времена, где се ноћ обраћа у дан, а дан заступа ноћ и. т. д. и. т. д. У добро уређеним и многобројним људским друштвима има много

удобности и пријатности за живот, али врх свега ту недостаје чистога ваздуха, нема онога, што нам је за дисање потребно и чиме се ранимо у сваком секунду живота нашега; тамо има измишљених наслада и раскошности, у којима се угађа тијелу, али зато врло често нема равнотеже међу радом и одмором, уморавајућим трудом и гадним љеновањем, међу сиромаштвом и богатством, међу недостатком у свакидашњем хљебу и преситошћу; један истроши прије времена своју снагу, тешким трудом, на прибављање свакидашњег хљеба, а у другога живот вене и суши се од нерада и дуга времена, те поганог засићавања свих пожуда (жеља). У друштву се врло често срстамо са многим случајевима и приликама, у којима узајамно дјеламо на једној цијељи, заједно тежимо ка похвалној слави и части на попришту општекорисног рада; али зато ипак има у друштву врло много хране, којом се поткрјељују разне страсти, као што су завист и гњев, непријатељство и освета, — страсти, које подједнако муче и убијају тијело и дух, и које врло често уништују снагу и живот, баш када се у цвијету или најбољој снази својој налази. Зар се није догађало, па зар се не догађа и сада често, да многи свеж и здрав човјек услед душевне борбе и потреса, који неколико дана или часова трају, прије времена осиди и снажне црте лица његовог да се у старачке боре промјену? Истина, да патријархалан живот наших предака није имао различитих удобности каснијих времена, које се појавише у многобројним људским друштвима, али је зато и био потпуно сачуван од разних, по здравље и живот човјечијих, убитачних обичаја, који су неразлучно спојени са условима

друштвенога живота. Живот на крилу матере-природе под непрестаним утицајем здравога ваздуха и других благотворних сила њених, храна без различитих измишљених и непотребних зачина, која — до потопа бијаше само биље, воће, хљеб и вода, рад без прекомјерног напрезања, умјерени одмор без љеновања, задовољства без различитих измишљотина у њима, јед без потресања душевних сила, непознавање многих душевних страсти, поред оста-

лих битних узрока, — бијаху засебни узроци, услед којих је могао тако дуго битисати тјелесни организам човјечији у првобитном свијету. Познато је, да дуг вијек у данашњем смислу, само они људи дочекују и преживе, који се држе најпростијег начина у животу, који се о томе старају, да одржавају највећу умјереност у јелу и пићу, и којима су непознате сласти а уједно и отрови различитих страсти и незгода.

(Наставиће се).

ДУХОВСКА ПРОПОВИЈЕД.

Благочестива браћо!

Нијесам вам у стању побројати, нит' преставити у онакој великољепној мидини, многе славе црквене и народа нашег у каквој финоћи и старинском нашем српском обичају, слави, велича и узноси св. мати наша црква свете Божије угоднике, богородичне и пресвете господске празнике. — И данас, мила браћо, широм цијела православља и српског народа узноси се по светим црквама слава, и одају се топле молитве, од срца побожног народа престолу небеском, за живу успомену великог Господњег празника. За ону успомену, кад се је животворна снага св. Духа, у тихом вјејању и бурном шуму, с небеских висина спустила на апостоле и свете ученике Христове у св. цркви јерусалимској; кад се је, велим, испунио од Бога обећани велики дар Његовим апостолима и ученицима: да ће их просвијетити свјетлошћу светога Духа, да мудро, свјесно и разумно посију чисто сјеме јеванђелске науке по приуговорљеном земљишту наших срдаца. —

Па немојмо клонуту! будимо чврсти, стални и постојани у јединој — која спасава — православној вјери; у оној старинској и неповријеђеној нашој вјери, коју нам наши прадједови, на кољу издишући, и по издубљеним пећинама шумских пустиња скривајући се, сачуваше, чисту и не повријеђењу као свјетлост сунца; која —

Сердце чисто возижди ко мнѣ Боже и Духъ прикъ шкиоки къ сутроку моей. (Псал. 50. 10).

свако своје чедо које право вјерује чини срећним и задовољним овдје на земљи, а на оном блаженом пољу небеског царства, приводи Богу истини и вјечној правди и блаженству, које овдје на земљи: „ѡко не кидѣ, бѹхо не лишя и на ирдѣ челоу не кзыдоша; (I. Кор. 2. 9). јер: „ѡа кѣра апостолика, ѡа кѣра ѡтеника, ѡа кѣра прикомакна, ѡа кѣра кимнѡ буткерди“.

Па отворимо и ми, мила браћо, врата нашег срца, нека се напуни Духом истине; нека нас сродч љубав хришћанска према Богу и према ближњему; нека нас загрије огњени пламен св. Духа према православној вјери и народности српској, као што је на данашњи дан загријао и св. ученике Христове, те су могли мужевно пронијети истину јеванђелске науке, по великом простору земље и обогатити сваку душу и срце живим и вјечним богатством — вјером православном.

Али нијесмо се удостојили назвати правим Хришћанима: — ако нам уста просинају неовку на Бога и погруду на светиње; ако нам руке чине грозоте и недјела; ако нам савјест није чиста, а образ украшен поштењем и срце побожношћу у толикој мери, да смо кадри с мудрим и пристојним понашањем својим и своју младеж навести на пут истине, јер бадава су ријечи и најљепши савјети без добрих примјера

и похвалних дјела; јер ријечи пролазе а дјела остају. — По томе дакле: ако сами старији не похађају свету цркву; ако срамно говоре и псују, ако на другог лажу, и по другим хрђавим и непоштеним путем ходају — што због срамоте и Божје страхоте спомињати не ћу — онда су душмани својим млађима, јер св. писмо вели: „Ви оци! не раздражајте дјеце своје, него их гајите у науци и страху Господњем“ (Ефесц. 6. 4); уништитељи своје куће и напретка, сквртитељи св. вјере и имена ерског, служе на тако ужасну срамоту, како своју и своје куће, тако и својих ближњих сродника и пријатеља.

И ја не знам, чије би срце тврђе од камена било, да га не могне данас, овдје у светој цркви, разблажити топла молитва и тихо вјејање животворног Духа; чије ли око од нас неће родитељски надзор и пажњу трезвеније водити над својим млађим и подчињеним, нека би нам сванули још бољи дани чистоће и поштења, дике и поноса ерског — што је вазда својина наша била.

Благочеслива браћо!

Осим славе, коју данас славимо за успомену силаска светог Духа на апостоле и ученике Христове, — имадемо ми још један старинама освештан црквено-народни обичај, који ћемо мало послуже, овђе пред св. црквом, а у средини наше општине свршавати. Тај свети обичај зовемо ми „свећење масала“, или молитве за љетину, те су се многобројна браћа и из даљних мјеста сабрала, да се у братској слози и љубави хришћанској Богу помоле за здравље живих, упо-

којење умрлих и изобиље плодова земаљских; нека би нам у братској слози молитва снажнија и код Бога пристуначнија била.

Зато дакле, браћо мила, приступите светој молитви и из дубине срца подигните побожне мисли, с којима сте данас овдје дошли — небу горе, те испросите благослов Божји: да вам љетина уроди изобилним плодом, и да је здраво саберете у житнице своје и на корист употребите. —

А то ћете лако постигнути, ако будете пазили, да се не огријешите радећи у велике празничне дане, у које Бог и света црква забрањује радити. Видио сам својим очима, да на велике празнике, више пута радите, пак и на други и трећи дан Духова, а неке радне данове светкујете и у беспослици проводите.

Недај Боже! да би се то и од данас код вас опазити могло, јер с тим нарушавате закон Божји и св. наше цркве; убијате род и берићет љетине своје; падате у немилост код Творца неба и земље, који нам заповиједа: „Сјећај се дана одмора, да га светкујеш. (4. Зап. Божија). —

Ваша побожна пажљивост, свједок ми је, да сте сваку моју ријеч пажљиво саслушали и дубоко у срце и душу засадили, одакле ће се из дана у дан развијати још мириснице — међу вама — рајско цвијеће: слога, побожност и поштење; чврстоћа у св. вјери православној и народности ерској. — Амин.

У Осјечанима, први дан Духова 1895.

Остоја Пантић,
свештеник

ПИСМА ИЗ ТАВНИЦЕ.

Пише својему куму Д. К., богослову: **Ненад.**

(Наставак).

Писмо друго.

Мили куме!

Прије два дана нестало ми је и уља и жижака. А то ми је баш доста нашкодило. Јер, не имајући свјетлости да читам свето писмо, којим забављајући се одгоним тугу са срца, много теже и несносније било ми је чамити у тамници. Минути као сати, сати као дани а дани као мјесеци — дуги су ми се чинили. Поред тога био сам и мало болестан. А како и не бих био? —

Јутрос ми је донио Ник. Др. стакленце уља и кутијицу жижака. Намах сам ужегао и засвијетлио. При јадима, као да ми је свануо жељени дан и грануло слободе сунце. Хвала искреном пријатељу; до неба му хвала! . . . Бог му платио и зајам вратио у пошљедњи дан! — А овако не учини мој мили пријатељ Ђ. П., ма да му је стигла до ушију „поручителна“ молба невољника тамничког; јер су у њега високе мудрости, себични надзори крупни и срце

меко као станац камен на „Луноглави“. Он се добро разумије и у политици?! . . .

А сада, имајући мало свјетлости из кандидоца, која ме подсећа на бијели дан (А мени је ноћ и дан једнак), опет читам св. писмо, и тјешим се надом до пошљедњег часа. — По томе и пишем ти данас, што до сада такође нијесам могао. —

У првоме писму говорио сам ти о томе, какве се пошљедице појављују дјела безумна односно дјела онијех, који му шљедују, подавајући се жељама младости, која је лудост. Укратко проговорио сам ти и о потреби научне спреме и способности духа исто колико и моралног савршенства који се примају рада у божијему винограду, у божијој цркви, и препоручио, да се трудиш за то дневи и ноћи, докле си на вријеме и способан. Надам се пак да ћеш се користити тијем, вјерујући да ти говорим по знању и искуству сопственога убјеђења. — На пошљетку обећао сам ти говорити у овоме писму о првијем корацима јавнога живота, о слободи и срећи, којој се надаш. За то ево узеху за примјер себе, те написати о томе неколико редака, знајући у напријед, да ћу те тако понајбоље увјерити, на име, вјерно и искрено каваћу ти, шта сам све искусио од првога корака на праг „жељене слободе и среће“ па до уласка у ову мрачну кућу, а у

„Којој лежи вода до кољена,

И јуначке кости до рамена;

Змије кољу а јакрепи штипљу;

Трње боде а камење туче“¹⁾.

Али, најприје морам рећи, да ја не знам, бива ли свијема тако. У тамницу, знам, не улази нико осим безумнога и ко се с њим у коло хвата. А тога Бог нека тебе очува! Ну, свакако не могу се надати бољему и за остале, по ономе из св. Писма, које вели: „Ако страда један уд, с њим страдају сви уди“²⁾. Јер смо сви од Христава тијела и удови међу собом“³⁾.

Бијаше око 10 сати из јутра једног лијепог и благог јунског дана, када кренуемо из Р. сваки на своју страну. Пољупци падаху на лица милијех другова, од којијех једни се растајаху само за два мјесеца, а једни и — за на вијек,

¹⁾ Нар. пјесма.

²⁾ I. Коринћ. XII. 26.

³⁾ Тамо, 27. Рим. XII. 4. 5. I. Кор. 17. XII. 12. Ефес. I. 23.

баш као крупне капље љетне кише иза оморине и сунчане припеке. Гај се разлијегаше од усклика пјесама. По која и суза — радосница — капљаљаше низ блиједа лица, која необична радост пртама веселости шараше, љубазнијех другова. Веселу и бујнијем усклицима ђачкијех пјесама не бијаше краја.

Распламтио бујне младости жеља жар,

Као сунца биће одважне воље мар:

Храбро стајат' на бранику аманета —

К'о лавови љути, не бојећ' се св'јета;

Светиње које проповиједа олтар

Цркве чуваће сваки и кад буде стар, —

Такве мисли дивне роје се полета,

Да с' остваре али не да судба клета . . .

Али они, који су спустили — хај. Боже мили, среће! — у „шпаг по два насликана анђела с вијенцом у рукама, хитајући у пијанству младости да и по трећег — стварног к тијем нађу — пригрле на топле груди — већ и не знадијаху за себе; хоћаху да искоче, рек'о би, из коже. Уста су им отворена као уста птића из гнијезда и — пуна „тананих пјесмица“. Дубина мора, висина неба, ширина васколиког свијета, све је то у њиховој власти, све је духу њиховом потчињено, — робују њима све стихије. Је ли прегазити море једнијем кораком, је ли досећи небо једнијем поскоком, је ли прегледати читав свијет једнијем погледом: све се може; не могућно ништа није!? Хај, срећан није нико толико, колико другови ови, који истом сада ступише у јаван живот, у слободу жељену, у мека наручја одавна сиване среће! Ако је који имао љубав према наставнику или другу, или, напротив, антипатију за нанесене увреде, — сад је вријеме, да се то отплати, да се зајам врати. „Хм, показашу му, ко сам ја; . . . платићу му и главно и камату — неки већ мисле. — Јер школски закони не вежу ме више, нити сам већ роб њезине дисциплине, — примио сам „апсолутору“, ево је уза ме, а у њој ми је све (sic!) одлика је ту“. О, колико ми је крупна ша ријеч: одлика!? А и ти знаш каква чувства овлађују онијем срећнијем „свршенијем богословима“ тога училишта, а који је понесеу на артији у шпагу! — На село ни пошто него у варош, а одмах за протојереја (simplicitas!) а друкчије бити не може; јер — одлика је, или, што је мало мање, врло добро у шпагу! А ни

учитељ за плату испод 800 фор.! На народну школу пак никако! „Србин сам ја!“ Хм, — застаде ми ријеч... О, сујете, и незнања, и неискупства!!! (Нека браћа не замјере, јер ја, као што сам горе рекао, узимам себе за примјер).

Тако. Али неки господин, који има власти кога сви слушати и поштовати морају, јер је у власти а уз то врло добра и племенита срца, пуна љубави наспрам свима, — на првоне кораку оне наше „слободе“ за једну ствар опомену. Ствар је била потекла из незнања, али је могла ипак имати скоријех неповољнијех пошљедица. — За то је опомена као на вријеме добро дошла. Благодарност и признање томе пријатељу, који тако учини, а на само, имајући љубав. —

И то је, љубазни мој, најпрви примјер ће сам огледао вајну слободу, о којој се у Р. снови у душама младијех полета; то је први оглед њезин. Али је показан у добро вријеме, у јавном животу, због чега је, једном показан, довољан кроз читаву будућност у ономе, на што служи. Претпоставити могу, на име, какве су пошљедице могле бити ове слободе, да није благовремено свјетом пријатеља ограничена, односно гријех излијечен у зачетку своме. И то је прво искуство. Њиме сам разувјерен у ономе, о чему сам као поуздано мислио, задахнут општом идејом свога колегијума, а о чему ти још, док си тамо, сноваш!

Ну, ја то ипак не могу са свијем приписати пошљедици дотичне опомене — свјета, на име њезин успјех не би могао бити толики у сразмјеру њезине величине. Не мање дајем важности својој готовости, да увидим и признам ништавост неоснованијех младачких идеала, која је опет пошљедица зрелијег размишљања у осуству младићкијех уображења, каква сам имао у младијем годинама, премда не ни тада одвећ жива, као остали младићи.

И баш с тога, што сам иступио из сфере младићског живота, и дошао у старије године, ће је човјек природно хладнокрвнији и по томе слабији да примивши, поднесе неке утиске на себе, — баш с тога свака неповољност, која ме у застоје среташе у јавном животу, јаче је дјеловала штетно на мене, прожимајући ме, подобно електричној струји, до дна душе. Таквој свакој народној неугодности, ма и од мањег

значаја отваран је пут јачег и дубљег утицаја на моју скромност. А тијем сам изнурен колико и тешкоћама мрачне тамнице. За то ми је још прије уласка у тамницу био омрзнуо земаљски живот, предвиђајући у једно све теже и теже околности и дужности јавнога живота, у наравној борби са стихијама овога свијета за опстанак.

Одмах у почетку указа ми се дуго путовање, као неопходно потребно ради скоре жељидбе и осталог. За то је, наравно, требало много новаца. Али ће су? ко ће ми их дати?

Мислиш ли да је то мала ствар? Ако мислиш, вараш се; Јер је крупна, врло велика. Може довести човјека до лудила, када се нађе у средини туђа свијета, међу непознатијем људима, којима није стало до твоје невоље, до твојих јада, а овамо дужници заплијењују — по себи суд чине! Или, кад не могући због недостатка трошкова путовати онамо, ће се мора доћи до некога извјеснога времена, ради најнужнијих потреба, останеш на даље трошкове ће ћеш морати и капу с главе дати вјеровнику.

А може ли у таквијем приликама човјек здрав бити? Не, не може! Сада видиш ли, од туда као природна пошљедица долази ново зло — болест. И то сам на себи искусио. Ну, као што нема зла, које не садржи мање више и добра, и ова искуства врло су вриједна била за мене, јер знаћу чувати „бијеле новце за црне дане“, ако их кад изишавши из овога мрака, имадем. А до сада, не имајући искуства као ни за остало у јавном животу, презирао сам оне, који су се у извјесним приликама у томе вјешти показивали. Тек сада увиђам, да су сви такви били мудри; докле је са мном владало безумље због неискупства.

Речено је: „притиснуто јаче, на више скаче“. Под притиском неповољнијех догађаја, што ме среташе од најпрвог корака јавнога живота, или, оне слободе, о којој сам сноваш (као што и ти сада сноваш), с једне стране, а давајући важност и снагу својијем способностима, за које лијепо свје дочи прнијем на бијелу написано оно: „одлично“, с друге стране: у некоме разговору с онијем, који ми ипак у руци и без бриге држи судбину (vederemo); — прешао сам у непристојну (?) дрскост, дрскост велим за то, јер је оно тако узето и по томе праведно(?)“ у смислу оне изреке: „и себи и од себе“ осуђено, — ма

www.данније имало на себи тога печата ни толико, колика је могла бити саодговорна пошљедица узрока. Ну, узимајући у обзир, да је суд у руци онога, у кога и власт, а власти се свак повиновати мора, по томе сматрати и осуду као природну каштигу гријеха (јер се суди у име правде), ја сам драги мој, потпуно признао оно, за што сам осуђен, и обећао плодове кајања. И ово је врло вриједно искуство за сав живот свакоме, ко рачуна на себе, на своју част и средства за опстанак у овоме свијету. Али пошљедице преступака оваке врсте, као да у данашњем времену, скоро свуда, трају за дуго, а не ријетко и мјестимице кроз читаву будућност! Мене су, истина, научиле памети, али је доцкан. Ни најсрдачније кајање не може изравнати провалију, створену односнојем гријехом, нити надокнадити оно, што је тијем изгубљено. — За то у овакијем стварима, безуман је сваки који отвара уста своја, а мудар који зубима затвара језик свој.

Али све иде горе иза горега. Свијет је препун зада, којима човјек робује. Све ово, што познадох на себи самом, на својему искуству, све је малено и незнатно у сразмјеру с онијем, што ми је пошљеднијех дана зготовило глупо безумље онијех, који *отшуд* немају промућурности и пакосна освета непријатеља. — Пошљедице тога најтеже су, а по којима сам замишљао у ђачком животу. Ах, кад би се могао повратити опет онђе, ће сам био, кад сам шљедовао безумљу њихову и бити оно, што сам тада био: знао бих цијенити прелијепи ђачки живот, који је најсветији међу животима; знао бих поштовати звање оно, и знао чувати *благо будућности!* — Данас пак, када знам, да се не враћа натраг оно, што је већ прошло најљепших дана; да је прошло вријеме кајања, тјешим само тијем што ти пишем. А за то ће ми бити једина награда, ако те за времена разувјерим о ништавијем надама јавнога живота, пошто довршим науке, јер је све сујета; ако ти представим тешкоће, које те у њему тек чекају; ако ти својим примјерима дадем свјета, да познаш људе, који имају власт нада тобом, евентуално да знаш очувати себе од излива њихова гњева на твоју скромност.

Али да моје писање уроди жељенијем плодом, неопходно је да имаш у себи божје *благодати*, која ће те руководити путем истине и мудрости, да се, унапријед познавши голотињу

неостварљивијех идејала и замишљене слободе и среће јавнога живота, спасеш не гријешећи по безумљу ничијему.

А за то, знајући да благодат спасава¹⁾ и просвјећује ум²⁾, снажи вољу за добра и племенита дјела и љубав³⁾, и пуни срце надом и утјешавањем⁴⁾, даје уму добре мисли и срцу морална осјећања⁵⁾, помаже у свакоме доброме и Богу угодном дјелу⁶⁾ и лијечи душевне ране и тјелесне бољетице⁷⁾, — не одступај нигда од *дјела закона*, да те она никад не остави, нити у ђачком нити у јавном животу. Јер чинећи дјела по закону, и слушаћеш ушима, и гледати очима, и разумјевати срцем својијем⁸⁾, а тога дара немају сви, који гријеше о законе. Не одступај од од благодати, а она ће те научити свему што је добро и поштено; и тако мећеш гријешити. Јер ће ти она обавјешћавати разум, подржавати добру и расположену вољу, и склањати је, да тежи за онијем, што је добро и праведно, што је Богу мило. Знај добро кумашине мој, ако оступи од тебе благодат — помоћ божја, — а то ће бити чим поћеш путем безумника, путем жеља млади — путем безакоња, — постаћеш по све слаб и немоћан, остављен самом себи. Твоја ће душа, у суству божје благодати као птица у пруглу, што је у власти ловца, бити у власти пакосног непријатеља људског спасења — *ђавола*; јер ће морати да чини на вољу неваљалијем тежњама тијела, угађајући им, а то и јест *посао ђаволски*. Ава Доротеј вели: „Наша радња, наше старање има потребу у божјој помоћи. За то ми у сваком, па и у најмањем дјелу, морамо молити Господа, да нас он једнако помаже“⁹⁾.

Само онај који има у себи божје благодати, у коме је, на име, Господа он у Господу, може надвладати и неваљале тјелесне жеље и страсти, и зле и покварене људе, и пакосног *ђавола* — тога нечастивог завидљивца нашега спасења. „За то ми треба да смо увјерени, да никако не можемо достићи савршенства својим трудовима, и усиљавањима, па ако би, колико је год могуће,

1) Римљ. VII. 18.

2) Ефес. I. 17. и 20.

3) Римљ. III. 16. 17.

4) Рим. XV. 13. VIII. 26.

5) Тамо VIII. 26. II. Кор. III. 5.

6) I. Кор. XV. 10. Гал. V. 22.

7) Јован XX. 22. 23. I. 9. Јаков V. 14. и 16.

8) Исаија VI. 10.

9) Види монаш. економу настављање. Питање 4.

старали се, да чинимо свака добра, ... ако Господ не буде у томе нам помагао и склањао наше срце на оно, што је за нас добро и потребно⁴¹⁾.

А сада ти још један пут кажем: немој много полагати на *одлику* или на *врло добро* нити замишљати какву особиту слободу и срећу у својој будућности данашњег времена у нашој кршњем горама.

Чиста савјест — без грјеха, и скромности душе без величања; своје безпријекорно владање и по њему љубав и помоћ пријатеља: — ето то је и „слобода и срећа“, коју ти једино тражиш и не се држи. А ово је мој свјет по искуству. Гордости и самопоуздања, прецењавајући своје евентуалне способности и држећи себе за врло једна, чувај се као од ватре; јер све твоје способности, и вјештина знања, и имање, не вриједје колико *деведесет и девети* дио једнога

⁴¹⁾ Касијанов разговор са оцем Пафнутијем.

разлога онђе, ће ти се суди. А слушај шта говори блажени Павао: Јер ако ко мисли да је што, а није ништа, умом вара себе²⁾; да не мислите за себе више него што ваља мислити³⁾.

У писму иза овога говорићу ти о некијем врлицима, које ће изнуђивати, с обзиром на светињу службе, од тебе онај, који ће те по вољи божјег промисла увести јавнијем посвећењем у цркви у службу божјег винограда. За то имај расположена духа и воље, да примиш што ћу ти говорити, „Разумиј шта говорим; а Господ да ти да разум у свему“⁴⁾.

А међу тијем прими поздрав и цјеливање у Духу светоме од твога искренога кума из тамнице. —

²⁾ Галаћ. VI. 3.

³⁾ Рим. XII. 3. испор. I. Кор. VIII. 2.

⁴⁾ Тимот. II. 7.

[Наставиће се].

БЕСЈЕДА НА ОСВЕЋЕЊУ ХРАМА.

Благочестиви Хришћани!

Великим промислом Божјим, а благословом Високопреосвештеног господина Митрополита Серафима Перовића, освети се данас овај свети храм Успенија Мајке Божје.

Из разнијех мјеста ево се скуписмо, да величајно прославимо ово ријетко славље; дођосмо, да будемо учасници ове лијепе — Христом благословене установе.

„Гдје су два или три скупљени у моје име, ту сам и ја међу њима“ говори Спаситељ.

Срца су наша радоснија, кад видимо оволику скупљену једнокрвну браћу — дичну Србадију, који су дошли, да се помоле Вјечноме Творцу, да нас настави на дјела света, дјела блага, да Га слаavimo и хвалимо ко Његови прави синови и шћери.

У општој радости поздрављам вас, православни синови, са Христових ријечима:

„Добрите синови и шћери, да вас научим стразу Господњем!“

А, гдје ћете бољег мјеста и наћи за то, него што је православна црква? Она је скупштина правовјерних људи, који у јединству истините православне вјере, надежде и љубави, живе под јед-

ном главом Христовом. А чланови те цркве, то смо ми.

Српски народ, од како је примио православну вјеру, од вагда је показивао, да му је мила црква; држао је, да му је црква поред школе права светиња потље Бога.

У невољи и биједи, трчао је Србин под окриље православној цркви. Она га је примала раширеним рукама и утјехе му пружала.

Ми, данас доказујемо, да нам је црква мила!

И, треба да нам је мила; јер нас учи: да љубимо истину и правду; она нам препоручује, да смо трпељиви, а *шриљење је грка шрана, ал слашкијем плодом раба*.

Браћо хришћанска — православна! Немојте охладњети према православној цркви!

У највећој радости дођите у цркву, па захвалите Створитељу на дару и милости, а у биједи потеците, да вас заштити и избави муке видовне и невидовне.

Анђели на небесима данас се веселе и радују, видећи нас браћу једне крви, радују се, што смо дошли овом светоме храму, да слаavimo и хвалимо име Вишњег Бога.

Христос Господ благосива нас!

Мати Божја, заступница свију нас, са свима светитељима моле се Господару неба и земље, старјешини муње и грома, да нам да среће, здравља и напретка.

Али, ако ми не будемо увијек посјећивали неђељно и празнично свете храмове, све силе небесне окренуће лица од нас, и онда тешко си нама!

За што ће нам цркве, за што ће нам украшења цркава, за што трошимо толике новце, за што губимо толико вријеме, кад не идемо редовно у цркву, да у заједничкој молитви захвалисмо Створитељу на дару милости??

О, браћо српска, православна!

На сваком кораку, у сваком мјесту, који год не посјећују своје цркве, тима грози велика опасност — опасност за душу.

А душа је свјетлост тијелу.

Погледајте браћо, да је милина виђети вас оволико на овоме светоме мјесту!

Моју душу нека необична радост обузима, јер вас видим на хиљаде, код овог ново освештаног храма, да се Богу молите.

С мојих очију убрисали сте ми данас сузе жалоснице, које сам лио за синовима српским-православним, што слабо, или никако не ће да посјећују цркву своју.

Оваки састанци сачували су наше српско име. Данас су многи занешени свјетским сластима и уживањима, па презиру своју цркву и свештенослужитеље.

Који тако раде, њих ће сами Бог презрети, јер су они врло слаби, да војште против цркве хришћанске-православне; јер је православна црква одржала побједу на све вјекове.

Па ево браћо, погледајте!

И ово је једна задужбина, — задужбина побожнијех Срба и хришћана, који не пожа-лише труда, те подигоше овај свети храм, да се Србадија скупља на молитву, да се моле Богу за ктиторе и приложнике овога храма.

У заједничкој молитви помолимо се превишњем престолу за здравље Његова Величанства, кад нам је дозвољено подизати св. богомоље. Помолимо се Успенију Богоматерину, да нас заштити и да буде наша заступница, молећи јој се умилном пјесмом:

„Въ рождитѣ дѣвѣтѣ сохранила еси, ко оупити мѣра не шѣтѣшила еси Богородице: прѣтѣшила еси къ жикотѣ мѣти гдѣи жикотѣ, и молитвами твоими избавилаши ѿ смѣрти души наша.“ Амин.

У Невесинју.

Марко С. Поповић,
пресвитер.

ДВИЈЕ СТАРЕ ИКОНЕ.

Овђе у Бихаћу настанила се је још за окупације једна српско-православна породица из Бардовца горњег. Та породица потиче од једне старе свештеничке породице, која се је, по доказу из старе Србије још при опћем селењу Срба у Аустро угарску преселила, те је том приликом пренијела и лијепих ствари, које су нешто ради нужде и оскудице, нешто опет због непознавања праве вриједности њихове, пропале и уништене. Један потомак је те породице г. Мидан Мрђеновић, који се сада у Жегару код Бихаћа налази. Он је сачувао двије врло лијепе иконе, за који приповиједа, да су доста старе и да он не зна од куда оне у њиховој породици. Само су му — вели — приповиједали, да су те иконе од давних времена прелазиле с оца на сина, па тако и до њега допрле. Оставши г. М. Мрђеновић, удов без супруге, поклони ту једну икону (св. Тројице)

у нашу цркву бихаћку а другу (св. Богоматере) продаје једном трговцу овђе, чини ми се за 40 или 50 фор.

I.

Икона Богоматере живописана је на једној ставној даски, која је од зада са двјема пречагама утврђена, да се неби случајно раставила.

Даска је превучена с лица са неком кречном материјом, а по овај ударена је зеленкаста боја, на којој је живописан лик Богоматере. Богородица држи Исуса на лијевој руци, као обично. Она је лица нешто дугуљаста као и Христос, са обичном једноставном повезачом, од које се изнутра види зелена боја. На рукама су јој нарочнице (нарукавнице) а под овима хаљина опет зелене боје. И Христос је у зеленој одори, преко које је заогрнут са дугим огртачем, и то по лиjevом рамену и преко доњег тијела. Покрај главе

Богоматере стоји на десно написано; њр а е лијеве: ΘΥ. Више главе изображена је пресвета Тројица. Бог Отац и Бог Син држе више главе Богородичне круну, а више круне лебди св. Дух. Код св. Тројице на десној страни стоји: СΤΑΙΛ а на лијевој: ΤΡЦΑ. На десној страни од св. Тројице опет је један мањи лик св. Богородице без Христа, прекрштенијем рукама на прсима, у обичним хаљинама, као и на другим мјестима.

Под овом је иконом св. апостол Петар, а под њом опет св. отац Николај. Код њега стоји написано: С. ННКОΛΑ а са лијеве: ΚΕΛΙΚΗΥ. Испод овијех слика је други ред светаца, и то: св. Григорије велики, св. Георгије (цјешак) са копљем у десној руци а у лијевој крст, св. великомученик Димитрије такођер са копљем, а до њега св. Јован Богослов. С слијеве стране св. Тројице је св. Јован Претеча у хаљини од длаке камиље — сав космат. Испод њега је лик св. апостола Павла са обореним мачем у десној руци, обучен као римски грађанин и заогрнут са великом дугом кабаницом „догом“; која се на леђима мало заврнула. Ниже ове иконе је лик св. Василија Великог; а под сликом св. Георгије, кога сам већ споменуо, налази се са врло ситним словима написан овај натпис: ΙΩΑΝΝΑΤΙΓΡΑ испод овога стоји: ΙΚΟΝΟΠΙΣЦ мало даље од овога писма на лијево написано је: ΓΡΑΒΟΒΝΗ. 1484.

Икона је висока: 71 цм., широка: 56, дебела: 2¹/₂ цм., тешка без оклопа (оквира): 4 кг. и 85 дгр.

Слова сам преписао правилно, исто онако, како су на икони написана.

II.

Икона св. Тројице је висока: 71 цм, широка: 49 цм., дебела 3 цм., тешка 5¹/₂ кг.

И она је као и Богородична на једноставној даски, по којој је с лица превучена онака иста кречна материја, као и по првој, а по овој опет ударена зеленкаста боја, на којој су израђени ликови. Изображење је св. Тројице горе у прочељу: Бог отац на лијевој а Бог син на десној страни, држе више Богомајке круну, над којом се вија св. Дух. Са десне и лијеве стране св. Тројице је по један ангел у дјаконској одори. Онај са десне стране држи кадијоницу у десној руци, а у лијевој просвјећњак; лијево крило издигнуто му је до више главе. Онај на лијевој страни држи у десној руци просвјећњак а лијевој одар дјаконски; десно му је крило издигнуто до више главе. Управо под ликом св. Тројице стоји св. Харалампија а до њега св. Сава српски. Око њих су: св. Георгије и св. Димитрије на коњима. По средини иконе ниже св. Тројице на десној страни, јесте св. Јован Богослов са књигом у лијевој руци, а у десној перо. Пред њим је орао крсташ, држећи у кљуну котарицу. Са лијеве стране од св. Јована, лик је светог Николе, који држи у лијевој руци књигу а десном благосивље. На овој икони нема никаква писма.

Коста Ковачевић.

парох у Бишћу.

НАРОДНО ПРЕДАЊЕ И ВЈЕРОВАЊЕ О МАН. ГОМИОНИЦИ.

Из прибиљежака: Срб-Пециних.

- Било је то, ако се не варам преклани?
- Одох у убавно и красно село „Мелину“, а ка кући честитог старца (Сад већ упокојеног) Гавре Мајсторовића.
- Ја и мој Гавра разговарасмо се о које — чему! Непрестано питах га о његовим прошлим данима, а у намјери, да га наведем, како би ми што о манастиру и његовим постриженицима казао, јер Гавра је још као дијете увијек у додиру био са гомионичким калуђерима.
- Елем, мој ти гавра стане између осталог приповиједати ово:

„Лијепи мој господине, све је сад добро, и красно, према старом земану, а истина Бог, прије је т. ј. у старо доба више било стида, поштења у свијета, право да ти речем било је више и пара. . . — Ја сам ти више пута рекао да памтим, како је онај наш манастир покриват са бујади, даском, лимом, а ето сад и оловом (цин-плехом покривен је 1892. год. пожртвовањем парохијана манастирских, а припомогле су осим парохије г. М. Ђ. Радовановића, и све друге парохије у бањалучком протопопијату.) —

Ја памтим и то рећи ће Гавро:

„Кад је манастир имао само једну краву од имања, а калуђер пјеше по селу ишао.“ Но, Исаија и Партенија рекао би, да су понајбоље подигли манастир; колико ја бар памтим. А право рекавши, Исаија је био најбољи до сад калуђер, јер је искрени пријатељ био манастиру, добар богомољца, а увијек би рекао: „*Ја сам калуђер, ја немам рода, ни својати, мени је род, родбина и својати ова црква!*“ . . .

Партенија веле, али осим моје душе, да се је баш при смрти огријешо?! . . .

— Ја ћу ти мој свети оче и ово рећи:

Био само мален, на мени бијаше нешто хаљинице, и борме бијаш го и бос, а моја дјеца, хвала Богу данас у Бога свега имаду! И баш у дјетињству слушао сам, гдје стари људи казују, да је сама шума била свуда у околи манастира. Била је то права пустиња.

И у тој пустињи добре душе науме свету кућу — онај наш манастир да направе. Е, дај, да се мјесто изабере! . . .

— Узму ти драгане мој, три свете црквене књиге; па једну метну на „Кретиште“ (повисоко брдо, источно од манастира), други на „Козјерац“ (сјеверно од манастира), а трећу, на „миљевачке

— њиве“ (западно од манастира); сва речена мјеста мало не у једнакој су даљини од манастира око 10—15 минута). И, онда, рекну, сад ћемо виђети, гдје ће оне књиге рећи, да се манастир прави. Гдје се оне сјутра дан нађу, то је онда мјесто приступачно за цркву.

— Кад би сјутра дан, узеше тражити књиге, али њих нема, па нема! Послије неколико дана, неки козар наиђе на једно језерце у шуми, више тога језерца бијаше један крив, ама, подебео граб и на томе грабу нађе све три књиге. Тај козар јави то, т. ј. да су ту те књиге нађене; и ту се добри мој оче, направи манастир? Ондје, гдје је коло (амвон) има језеро? — Рећи ће ми покојни Гавра . . .

— Ето Србине мој, ово нађох у мојим артијама прибиљежено!

— И мила Србадијо, и штовани читаоци, — нашег „Источника“, ево ти, пошто купих, по — то борме иродадох! . . .¹⁾

Манасти. Гомионица, на Ђурђев дан 1895.

¹⁾ Оваког шта сличног, јамачног има у народу и о другим манастирима, а за мој носео добро би дошло, стога опет браћу свештенике молим, да се сјете — оне „јавне молбе“ у II. свесци „Источника“ од ове године. — Срб-Пеција. —

РАЗНО.

Јављају нам из *Буџина*, да је и тамо остало упражњено мјесто учитеља и учитељице у српској четвороразредној основној школи. Уз лијеп стан и огријев, плата је учитељу 500 фор. а учитељици 300. Осим тога путног трошка за свако по 30 ф. Служећи наставници могу се надати повишици своје плате, ако више година буду остали у мјесту, уз повољан успјех школски и добро владање.

Извјештај више српске дјевојачке школе у Новом Саду. За годину 1894.-5 уписано је у ту школу свега (за сва IV. раз.) 136 ученица (112 редовних и 24 приватне). До краја године остало их је 124. Испитано 115. Оспособљено у прелаз за даље образовање 106. Од тих има 55 које ратарској класи припадају. — Види се, да тамошња браћа ратари за напретком теже. Уписивање за идућу школску годину отпочиње од 1. септембра о. г. (п. н).

Јавна захвала. *Ђурађ Савић*, врли Србин и добри хришћанин из Мотика, приложио је једно кандило у врједности од 10 фор. Исто тако и *Давид Машкић*, тежак из Пољница, приложио је једно кандило од 12 фор. *Ђуја Вишекруна*, удовица из Тичева приложила је једну књигу Требник. Свима овим приложницима, у име цркве, из свег срца захваљујем и кличем: хвала им! Да бог да, да се и други Срби на ове побожне приложнике угледају. Живили!

У Прекаји дне 21. маја 1895.

Остоја Ковачевић,
ђак и перовођа прекајски.

(25-годишњица Патријарха Софронија). Навршило се 4-ог јуна двадесет и пет година, од како је узимао на александријски престо најстарији јерарх православне цркве папа и патријарх Софроније III. Он се родио г. 1796. у Цариграду, гдје је довршио сјајнијем успјехом богословске науке г. 1820. За тим је као јерођакон слу-

жио скоро 20 година при митрополиту Кузми у Прикопнису, Мидији и на острву Хиосу, гдје је затекла смрт његовог наставника. Какво је име за то вријеме стекао, види се по томе, што одма заузимље митрополијску столицу на Хиосу, којом управљаше 16 г., затим полази у Понтијску у Амасији. Г. 1858. био је позван у Цариград као члан патријаршеске комисије на великој народној скупштини, која је имала саставити нова административна правила. Г. 1864. био је изабран за патријарха цариградскога, али већ старац у седамдесетој години због болести морао је тражити мира г. 1867. и отада је опорављао

своје здравље на Принциповијем острвима до 1870, које године 4. јуна буде изабран за александријског Патријарха. Његове способности, што је у млађим годинама показао у ревностној служби цркви и народу, нијесу га издале ни у дубокој његовој старости. Он и данас обилази своју паству, врши богослужења, прима многогобројне посјетиоце. Осим првијех степена турских ордена Османије и Међедије, његово блаженето има прве степене руског ордена Александра Невског, грчког ордена Спаситеља и црногорског ордена Данила I.

„Г. Ц“.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Примили смо шести извјештај, о православној Срп. Богословској училишту, у Ср. Карловцима за школ. годину 1894./5. који је ваљано уредио високопреч. госп. *Јован Вучковић*, протопрезвитер, професор богословије и привр. ректор тамошњег богословског училишта. — Из извјештаја — се види, да је богословско училиште у прош. школ. години походило 86 слушаоца и то: из карловачке архидијецезе 27 (у сва четири годишта), из горњо-карловачке само четворица из пакраке петорица, из бачке двадесет и осам, вршачке шесторица, из темишварске дванајест и из будимске • Дијецезе четворица. Крајем ове школ. године, пријавило се је њих 13 за испит и сви су прошли. У извјештају, осим осталог, штампана су и правила „Друштва св. Јована милостивог“.

Трудолубиви госп. *Јован Пештровић* кр. професор и катихета у Загребу, превео је књигу под насловом: **Учење о љубави хришћанској или Мала моралка** — Књига је цртова и с благословом Његовог Високопреосвештенства Архиепископа и Митрополита Дабро-босанског Господина *Ђорђа Николајевића* одобрена је за школску књигу. — У тој су књизи, која има 116 стр. обичне величине, изложене дужности према Богу и према ближњему, даље, опће дужности према ближњима и према самој себи, као и посебне према себи самом.

Та корисна и лијепим слогом и нашим јужним српским дијалектом написана књига, од потребе је нашем свештенству; с тога се на овом мјесту *топло препоручује*. Цијена?

Г. *Михајло Милановић* наш млади пјесник, јавља нам, да је из штампе изашла и друга његова књига, под насловом „Милованке“. Књига износи 6 табака лијепе, шамоа, хартије — великог формата и штампана је плавом бојом (мастилом). Цијена јој само 25 новч. по комаду. Пјесме су намијењене нашој српској младежи, те се може употребити као дар ученицима при испитима и другим свечаностима. *Новце за књигу ваља слати на књијажру Јована Радака у Великој Кикинди* (Johann Radak, Nadu — Kikinda — Ungarn)

Препоручује се. —

„Бесједа“ говорена Димитријем Руварцем, парохом земунским и почасним протојерејем, у манастиру *Раковцу* 23. Октомбра 1893. на парастосу блаженопочившег Архиепископа српског и митрополита биоградског и карловачког Вићентија Јовановића. — У овој лијепој бесједи пречасни госп. писац са фактима опровргава, да митрополит *Вићентије* није био издајник своје цркве и непријатељ народни; на против, доказује, да је тај Архипастир много радио и са највећим жртвама својим борио се, да цркву уреди и народу своје митрополије од користи буде.

„Позиви и одзиви“ или радња појединих српских Архиепископа око стварања фондова и подизања срп. школа за народно изражање. И ову је књижицу издао плодни протојереј Димитрије Руварац. Цијена јој је 40 н.

Половица прихода од те књижице намијењена је школском фонду „св. Саве“ у Карловцима.

„Златна књига за ратарѐ“ или упуство у пољској привреди, сточарству, воћарству, свиларству и пчеларству, износи 20 слика. Претплатницима, чија ће се имена штампати, књига ће се разаслати до 15. Августа т. г. Цијена јој је само 1 форинт. Претплату треба слати:

управи српске књижаре и штампарије Јована Радака у Вел. Кикинди.

Пошто се многи од г. г. свештеника занима пољодјелством, то им ову сасма корисну књигу топло препоручујемо, да се на њу претплате.

ЧИТУЛА.

Читамо у „Сар. Листу“ да је 15. маја о. г. *Димитрије Марковић*, протопрзвигер бијељински — тузланске Дијецезе — умро. Тај ваљани пастир, послужео је цркву и народ свој цуне 52 године. *Покој му души!*

— Жељели би, да се сви случајеви: рукоположења наименовања, произвађања, премјештаја и смрти и оног преч. свештенства мостарске и доњо-тузланске Дијецезе ради јавности у „Источник“ доставља, с тога обје митрополитске канцеларије упозоримо на то. Источник је лист за цјелокупно православно свештенство како босанско, тако и херцеговачко, па за што не би имали преглед и пратили покрет и оног, као и овога свештенства, које нам је подједнако мило и драго?

Остоја Милетић,

парох шљивански у протопопијату бањалучком.

Рођен је у селу Колима, не далеко од Бање-Луке око 7. Септ. 1839. године, а од родитеља јереја Ђуре и матере Милице.

„Псалтир“ и „Часловац“ учио је код манастира Гомонице. На тешку муку и руку — и

то заузимањем блаженопочившег игумана гомоничког Партенија Давидовића, буде у Сарајеву 8. Маја 1874. год. за свештеника рукоположен од митрополита Антима.

Био је неписмен, и у пошљедње је вријеме свакако кубурио. Иначе био је до крајности туђи човјек и гостољубив.

Преминуо је око десет сати ноћи 4. Јуна т. г. а 6. истог мјесеца сахрањен и мајци земљи, код шљиванске цркве, предан. Опојан је од четири свештеника: г. игумана Гавр. Стојнића као замјеника госп. проте Ковачевића; г. Јереја и пароха крупског Ст. г. Брањешевића; преподобног оца јеромонаха Герасима Кочића, администратора парохије „Кола; и јереја г. Јов. Ђ. Лазића.

С покојником растао се је г. игуман Гаврил Стојнић с неколико топлих ријечи. Парохијана било је подоста на спроводу.

Иза покојног јереја Остоје, остала је попадија са три сина, два ожењена, и са једном удатом шћери, али у врло јадном и сиромашном стању тако, кад би дужници сваки своје наплатио, њима неби остала ни коса на глави! . . .

— Покојнику велимо: „Бог да га прости и помиљује!“ . . . Срб-Пеција.

ПОСТАВЉЕН.

Стојан Тркулић, свештеник и досадашњи учитељ у српској вјероисповједној школи у Варцар-Вакуфу, постављен је за свештеника *језерско-стумпанске парохије*, у протопрзвигерату герзовачком, јајачког котара. *Тркулићу* је предата у привремену послугу и парохија „Бараћи“,

истога протопрзвигерата, пошто је свештеник исте осуђен, да издржи казну затвора, за то, што се заборавио да је свештеник и да му само свештенички посао гледати треба. Тај зао примјер, треба да поучи друге!

СТЈЕЧАЈ.

У српској православној четвороразредној основној школи у Градацу (Окружје Доњо-тузланско) упражњено је мјесто учитеља са годишњом плаћом од 500 фор, у готову, и бесплатним станом и огријевоу у нарави.

Поред прописаних наставних предмета у школи, биће дотичном учитељу у дужности

дјецу у црквеном пјенију поучавати и у цркви за пијевницом појати.

Молитељи имају своје молбенице са односним свједоцбама најдаље до 15. јула о. г. потписаном одбору поднијети. Окасило за VI. св. Ур.

Градацац, 1. јуна 1895.

Срп. прав. цркв. школски Одбор.